

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

LIETUVOS MIŠKŲ IŠTEKLIŲ APSAUGA

2022 m. gegužės 31 d.

Nr. VAE-3

Valstybės kontrolė – aukščiausioji valstybinio audito institucija – prižiūri, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas. Valstybės kontrolė, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, skatina teigiamą ir veiksmingą valstybinio audito poveikį valstybės finansų valdymo ir kontrolės sistemai bei į rezultatus ir visuomenės poreikius orientuotam viešajam valdymui. Daugiau apie Valstybės kontrolės veiklą ir valstybinio audito rezultatus – interneto svetainėje www.valstybeskontrolė.lt.

Audito grupė: Mindaugas Šalčius (departamento vadovas), Arvydas Laurinkevičius (grupės vadovas), Toma Pacevičiūtė, Arturas Balsys, Dalė Blinkevičiūtė, Algimantas Sorakas, Ilona Girulskaja.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito ir Aplinkos apsaugos komitetams, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Aplinkos ministerijai, Valstybinei miškų tarnybai, Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai, VĮ Valstybinių miškų urėdijai, Aplinkos apsaugos departamentui.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	11
AUDITO REZULTATAI	13
1. MIŠKINGUMAS DIDINAMAS NEPAKANKAMAI, NE VISIEMS MIŠKŲ PLOTAMS PRISKIRTOS MIŠKŲ GRUPĖS	13
1.1. Strateginiuose planavimo dokumentuose numatyti miškingumo didinimo tikslai nepasiekti	13
1.2. Į Miškų kadastrą įtraukti ne visi savaime susiformavę miškai	15
1.3. Miškų grupė pagal ūkininkavimo tikslus nustatyta ne visiems miškų plotams	17
2. TOBULINTINA MIŠKŲ PRIEŽIŪROS SISTEMA	19
2.1. Nepakankama medžių apsauga nuo ligų, kenkėjų ir kitų neigiamų veiksnių	19
2.2. Nesudarytos tinkamos sąlygos objektyviai įvertinti ūkio subjektų rizikingumą ir patikrinimus planuoti kryptingai	22
3. NESUDARYTOS TINKAMOS MIŠKUOSE ESANČIŲ RETŲ, NYKSTANČIŲ AR PAŽEIDŽIAMŲ BUVEINIŲ, AUGALŲ IR GYVŪNŲ APSAUGOS SĄLYGOS	24
3.1. Į „Natura 2000“ tinklą papildomai turėtų būti įtraukta per 100 tūkst. ha saugotinų miško buveinių	25
3.2. Nenustatyti konkretūs ir aiškūs „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslai, nevykdoma šių teritorijų stebėseną	28
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	30
PRIEDAI	34
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	34
2 priedas. Audito apimtis ir metodai	37
3 priedas. Pokyčių vertinimo rodiklių duomenys	41

PAGRINDINIAI FAKTAI

18 mln. t

anglies dioksido vidutiniškai kasmet absorbuoja Lietuvos miškai.

33,7 proc.

Lietuvos teritorijos užima miško žemė. 2030 m. planuojama pasiekti 35,0 proc. miškingumą.

266,7 tūkst. ha

inventorizuota natūralių miško buveinių, kurios užima 12,6 proc. Lietuvos miškų.

941 mln. Eur

2016–2020 m. skirta miškams ir saugomoms teritorijoms (neįskaitant privačių miško savininkų lėšų miškų priežiūrai).

15,5 tūkst. ha

savaiminių miškų, kurių vidutinis amžius 20 metų ar daugiau, neįtraukta į Miškų kadastrą.

6,4 proc. punktais

per 5 metus padidėjo miško ligų, kenkėjų ar kitų veiksnių pažeistų medžių skaičius.

26 proc.

numatyto miško buveinių ploto įtraukta į „Natura 2000“ tinklą.

34 proc.

buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymas truko ilgiau nei 12 metų – 2 kartus ilgiau nei nustatytas maksimalus terminas.

93,8 proc.

buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatyti nekonkretūs, neaiškūs, neišmatuojami apsaugos tikslai.

SANTRAUKA

Audito svarba

Miškas yra vienas pagrindinių Lietuvos gamtos turtų, tenkinantis ekologines, ekonomines ir socialines visuomenės reikmes. Jis saugo kraštovaizdžio stabilumą, stabdo dirvos eroziją, absorbuoja anglies dvideginį ir grynina orą, saugo gruntinius ir paviršinius vandenis, teikia visuomenei reikalingus produktus, naudojamas kaip poilsio vieta.

Miškai su savo išskirtine gamtine sistema ir juose esančia biologine įvairove sudaro daugelio skirtingų sausumoje randamų augalų ir gyvūnų buveines. Tam, kad šios buveinės ir jose esanti biologinė įvairovė būtų išsaugota ateities kartoms, įsteigtas vientisas Europos saugomų teritorijų ekologinis tinklas „Natura 2000“. Į jį įtraukiamos saugomos, nykstančios, pažeidžiamos, retos arba turinčios išskirtinai Europos regionui būdingų bruožų augalų ir gyvūnų rūšys bei jų buveinės.

Lietuvoje miško žemė užima 2 202,2 tūkst. ha, arba 33,7 proc. šalies ploto. 2016–2020 m. miškingumas padidėjo 15,4 tūkst. ha, arba 0,2 proc. Vienam šalies gyventojui tenkantis miško žemės plotas – 0,8 ha.

Lietuvoje inventorizuota 434,9 tūkst. ha Europos bendrijos svarbos buveinių, arba 6,7 proc. šalies teritorijos¹. Miškų buveinės sudaro 61,3 proc. (266,7 tūkst. ha iš 434, 9 tūkst. ha) ir užima 12,6 proc. visų miškų. Siekiant kovoti su klimato kaita, apsaugoti miškų gyvūnijos ir augmenijos rūšių buveines numatyta miškingumą padidinti iki 35 proc.², o buveinių apsaugai svarbios teritorijos turėtų būti nustatytos ne mažiau kaip 138,5 tūkst. ha miško buveinių.

2016–2020 m. miškų sektoriui skirta 941,4 mln. Eur³, iš jų 768,3 mln. – VĮ Valstybinių miškų urėdijos veiklos sąnaudos, 60 mln. – iš Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos, 37 mln. – Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos veiklos sąnaudos, 76,1 mln. – ES fondų lėšos.

Siekdami įvertinti, ar saugomi miškai ir juose esančios Europos bendrijos svarbos gamtinės vertybės, atlikome valstybinį veiklos auditą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar užtikrinama miškų ir juose esančių Europos bendrijos svarbos miško buveinių apsauga.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar žinomi Lietuvos miškų plotai ir nustatytos jų grupės;
- ar miškai saugomi nuo kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių;

¹ Gamtos tyrimo centro 2015 m. ataskaita Nr. VPS-2014-188-ES „EB svarbos natūralių buveinių palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos metodinių pagrindų sukūrimas, I dalis. EB svarbos buveinių inventorizavimo duomenų analizė ir palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas“ pagal 2014-11-28 sutartį su Aplinkos ministerija.

² Aplinkos apsaugos strategija, 21 p.

³ Neįskaitant privačių miškų savininkų lėšų skiriamų miškų priežiūrai.

- ar patikrinimų planavimas sudaro prielaidas efektyviai valstybinei miškų kontrolei;
- ar saugomos Europos bendrijos svarbos natūraliose miško buveinėse esančios gamtinės vertybės.

Audituojami subjektai:

- Aplinkos ministerija – formuoja valstybės politiką miškų ūkio ir biologinės įvairovės apsaugos srityse; organizuoja visų šalies miškų inventorizaciją, organizuoja miškingumo didinimo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės miškuose išsaugojimo, miško išteklių naudojimo programų projektų rengimą ir koordinuoja šių programų įgyvendinimą; formuoja saugomų teritorijų sistemą; organizuoja Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų atranką;
- Valstybinė miškų tarnyba – atlieka valstybinę miškų inventorizaciją ir miškų apskaitą, vykdo jų būklės stebėseną, seka, prognozuoja ligų ir kenkėjų pažeidimus, koordinuoja miško sanitarinės apsaugos priemonių taikymą; konsultuoja miško valdytojus ir naudotojus miško naudojimo, atkūrimo, priežiūros ir apsaugos klausimais;
- Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba – organizuoja saugomų teritorijų planavimo dokumentų rengimą, tvarko saugomų teritorijų apskaitą, kaupia ir sistemina duomenis apie saugomas teritorijas, organizuoja valstybės įsteigtų saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą, koordinuoja vykdomos Valstybinės aplinkos monitoringo programos stebėsenos priemones.
- VĮ Valstybinių miškų urėdija – valdo, prižiūri, saugo, įveisia, naudoja, atkuria valstybinius miškus.

Audituojamas laikotarpis – 2016–2020 m. Siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis nagrinėjant kai kuriuos klausimus vertinti ir ankstesnių bei 2021 m. duomenys.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (37 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Neužtikrinama tinkama miškų ir juose esančių gamtinių vertybių apsauga: nepasiekti strateginiuose planavimo dokumentuose numatyti miškingumo tikslai; daugėja gyvūnų, vabzdžių, ligų ar kt. veiksnių pažeistų medžių; tobulintinas ūkinės veiklos miškuose kontrolės procesas; vėluojama nustatyti buveinių apsaugai svarbias teritorijas.

1. Miškingumas didinamas nepakankamai, ne visiems miškų plotams priskirtos miškų grupės

- Aplinkos apsaugos strategijoje ⁴ buvo numatyta, kad 2020 m. šalies miškingumas pasieks 34,2 proc. (2 233,3 tūkst. ha), o 2030 m. – 35,0 proc. (2 285,5 tūkst. ha), bet per 2016–2020 m. jis didėjo vidutiniškai 0,04 proc. (3,1 tūkst. ha) kasmet ir 2020 m. siekė 33,7 proc. (2 202,2 tūkst. ha). Jeigu jis bus didinamas tokiais tempais, 35 proc. miškingumas bus pasiektas tik 2047 m. Nepakankamai

⁴ Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, 21 p.

sparčiai didinant miškingumą, neužtikrinama ekologinė pusiausvyra, miškuose absorbuojamas mažesnis anglies dioksido kiekis (1.1 poskyris, 13 psl.).

- Savaimė medžiais apaugęs ne miško žemės plotas laikomas mišku, kai medžių savaiminukų vidutinis amžius yra ne mažesnis kaip 20 metų. Tam, kad savaimė susiformavęs miškas įgytų teisinę apsaugą, jis turi būti identifikuotas, apskaitytas ir įtrauktas į Miškų valstybės kadastrą. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, 2016–2020 m. į šį kadastrą įtraukta 1505,3 ha ne miško žemės, apaugusios savaiminukais, kurių vidutinis amžius ne mažesnis nei 20 metų. Tik 36,3 proc. (545,7 ha iš 1505,3 ha) vidutinis medynų amžius buvo nuo 20 iki 30 m., o 63,7 proc. (959,6 ha iš 1505,3 ha) vidutinis medynų amžius viršijo 30 m. Daugiau nei dešimtadalio – 10,7 proc. (161,2 ha iš 1505,3 ha) – medynų vidutinis amžius siekė 100 ir daugiau metų. Valstybinės miškų tarnybos preliminariais vertinimais, neinventorizuota ir į kadastrą neįtraukta apie 15,5 tūkst. ha savaiminukais apaugusių ne miško žemės plotų. Laiku neinventorizavus ir į Miškų kadastrą neįtraukus savaiminukais apaugusių šių žemės plotų neužtikrinama savaimė susiformavusių miškų apsauga, nėra prievolės miško valdytojui sekti jo būklę, ugdyti ir prižiūrėti augantį medyną. Taip pat nėra ribojimų tokio miško kirtimams ir reikalavimų atkurti iškirstą miško plotą (1.2 poskyris, 15 psl.).
- Miškai turi būti skirstomi į grupes pagal ūkininkavimo tikslus. Nustatėme, kad 2021 m. gruodžio 1 d. Miškų kadastrė buvo įregistruoti 28,4 tūkst. ha miško žemės (1,3 proc.), kurie nebuvo priskirti miško grupėms. Nebuvo parengtos ir jų tvarkymo schemos, būtinos norint miško plotą priskirti konkrečiai miškų grupei. Apie penktadalį (6,0 tūkst. ha iš 28,4 tūkst. ha, t. y. 21,2 proc.) tokių miško plotų į kadastrą įtraukta prieš 9 ar daugiau metų. Ilgą laiką nenustačius miško grupės, miškai gali būti tinkamai neprižiūrėti, juose vykdoma ūkinė veikla, kuri turėtų būti ribojama I–III grupės miškuose (1.3 poskyris, 17 psl.).

2. Tobulintina miškų priežiūros sistema

- Gavusi informaciją apie vabzdžių, ligų ar kitų veiksnių sukeltą didelio masto miško pažeidimą Valstybinė miškų tarnyba turėtų: nustatyti pažeidimo priežastį, įvertinti masinio išplitimo židinių susidarymą, rekomenduoti profilaktines ar naikinamąsias priemones, stebėti taikomų priemonių efektyvumą. Įvertinę atsitiktinės statistinės atrankos būdu atrinktą 41 pavyzdį nustatėme, kad tarnyba šiuos veiksmus atliko tik 1 atveju (2,4 proc.). Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programoje buvo iškeltas tikslas išsaugoti ir gausinti Lietuvos miškus ir jų išteklius. Buvo numatytas siekis, kad pažeistų medžių skaičius⁵ 2020 m. neviršytų 16 proc., bet nuo 2016 iki 2020 m. ši reikšmė padidėjo 6,4 proc. punkto ir pasiekė 23,1 proc. Siekiant apsaugoti miškus ir jose esančią biologinę įvairovę svarbu laiku pastebėti pažeidimą, teisingai nustatyti jo priežastis ir kuo anksčiau užkirsti kelią ligų ar kenkėjų židinių susidarymui ar jų plitimui. Nenustačius pažeidimo priežasčių, neįvertinus ligų ar kenkėjų masinio išplitimo rizikos, nerekomendavus profilaktinių ar naikinamųjų priemonių neišnaudojama galimybė laiku imtis priemonių sustabdyti ligų ir kenkėjų plitimą (2.1 poskyris, 19 psl.).

⁵ Pažeistų medžių skaičius pagal miškų monitoringo duomenis (praėjusių 5 metų vidurkis) procentais.

- Priežiūrą atliekančių subjektų veiksmai pirmiausia turi būti nukreipiami didžiausios rizikos atvejams šalinti. Rizikos vertinimas turi būti atliekamas pagal nustatytus kriterijus, o pagal rezultatus sudaromi patikrinimų planai. Valstybinė miškų tarnyba buvo nustačiusi tikrintinų ūkio subjektų atrankos kriterijus⁶, tačiau jiems nebuvo priskiriami svoriai siekiant atlikti ūkio subjektų reitingavimą ir nustatyti rizikingiausius. Vertinimo procesas ir jo rezultatai nedokumentuojami, todėl negalėjome įsitikinti, ar į patikrinimų planus buvo įtraukti rizikingiausi ūkio subjektai. Valstybinė miškų tarnyba 2016–2020 m. kasmet vidutiniškai atliko apie 38 proc. planinių patikrinimų privačiuose miškuose, o rekomenduojama, kad tokie patikrinimai sudarytų ne mažiau kaip 50 proc. Neturint įdiegtos tinkamai veikiančios rizikos vertinimo sistemos, leidžiančios identifikuoti rizikingiausius ūkio subjektus, neužtikrinamas objektyvus ir nešališkas patikrinimo planų sudarymas, prarandama galimybė į planą įtraukti ir patikrinti subjektus, kurių veikla kelia didžiausią grėsmę aplinkai (2.2 poskyris, 22 psl.).
- Siekiant objektyviai įvertinti ūkio subjektų rizikingumą, priežiūros institucijoms rekomenduojama atskirti patikrinimų planavimo ir vykdymo funkcijas⁷. Siūlymus dėl ūkio subjektų atrankos teikiantys darbuotojai neturėtų būti susiję tiesioginiais pavaldumo ryšiais su asmenimis, kurie tiesiogiai organizuoja ir atlieka patikrinimus. Valstybinėje miškų tarnyboje nebuvo tinkamai atskirtos patikrinimų atrankos ir atlikimo funkcijos. Patikrinimus atliekantys pareigūnai dalyvavo ir ūkio subjektų rizikos vertinimo ir patikrinimų planų sudarymo procese. Taip neužtikrintas nešališkas į planą įtraukiamų ūkio subjektų rizikos vertinimas (2.2 poskyris, 22 psl.).

3. Nesudarytos tinkamos sąlygos miškuose esančių retų, nykstančių ar pažeidžiamų buveinių, augalų ir gyvūnų apsaugai

- Siekiant apsaugoti miškų buveinėse esančias gamtines vertybes valstybėms numatyta pareiga į „Natura 2000“ tinklą įtraukti ne mažiau kaip 60 proc. kiekvieno tipo prioritетinių ir 20 proc. neprioritetinių miško buveinių⁸, iš viso Lietuvoje tai sudarytų 138,5 tūkst. ha. Lietuva iki 2021-10-01 pasiūlė Europos Komisijai įtraukti tik 81,8 tūkst. ha iš 138,5 tūkst. ha (59,0 proc.) numatyto ploto, o faktiškai įtraukė tik 36,0 tūkst. ha iš 138,5 tūkst. ha (26,0 proc.) įtrauktino ploto. Europos Komisijai patvirtinus, kad valstybės pasiūlyta teritorija atitinka „Natura 2000“ teritorijoms keliamus reikalavimus, valstybės narės turi kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 metus joje nustatyti buveinių apsaugai svarbią teritoriją (t. y. įtraukti į „Natura 2000“ tinklą)⁹. Nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2021 m. spalio mėn. iš 338 Europos Komisijos patvirtintų Bendrijos svarbos teritorijų nustatyta 210 (62,1 proc.) buveinių apsaugai svarbių teritorijų. Iš jų 167-ių (79,5 proc.) nustatymas užtruko ilgiau nei 6 metus, o

⁶ Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus 2012-04-19 įsakymu Nr. 87-12-V patvirtintos Valstybinės miškų tarnybos planinių ir neplaninių patikrinimų, atliekant valstybinę miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę, taisyklės; 2013-04-12 įsakymu Nr. 78-13-V patvirtinta Privataus miško žemės sklypų ar lėntjų patikrinimų planavimo metodika.

⁷ Ūkio ministro ir teisingumo ministro 2015-07-03 įsakymu Nr. 4-432/1R-169 patvirtintos Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 34.2–34.4 p.

⁸ Buveinių komiteto sprendimu Hab. 97/2 rev. 4 18/11/97, prieiga per internetą: https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/activities/hab_97_2_criter_en.pdf.

⁹ 1992-05-21 Tarybos direktyva dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 92/43/EEB, 4 str.

128¹⁰ (37,9 proc.) teritorijose jos vis dar nenustatytos. Dėl to, kad Lietuva Europos Komisijai pateikė nepakankamą teritorijų sąrašą ir nustatytais terminais nenustato buveinių apsaugai svarbios teritorijos, Europos Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Laiku nenustačius buveinių apsaugai svarbių teritorijų neapsaugomos nykstančios, retos gyvūnų, paukščių ar augalų rūšys (3.1 poskyris, 25 psl.).

- Buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsauga turi būti vykdoma atsižvelgiant į nustatytus apsaugos tikslus, kurie turi būti konkretūs, aiškūs, išmatuojami ir sudaryti sąlygas atlikti jų įgyvendinimo stebėseną¹¹. Aplinkos ministerijos nustatyti šių teritorijų apsaugos tikslai yra labai abstraktūs, juose neapibrėžta pageidaujama apsaugos būklė kiekvienos saugomos buveinės ir rūšies, dėl kurių teritorija buvo įsteigta. Aplinkos ministerija tik nuo 2021-09-07 pradėjo nustatyti naujo formato apsaugos tikslus, kuriuose nurodomi buveinių bei augalų ir gyvūnų rūšių geros apsaugos būklės kriterijai. Iki 2022-05-10 jie nustatyti tik 6,2 proc. (13 iš 210) miškų buveinių. Norint įvertinti numatytų tikslų pasiekimą, reikia vykdyti buveinių apsaugai svarbių teritorijų stebėseną. Miškuose esančių buveinių stebėseną turi būti vykdoma ne rečiau kaip kas 3 metai¹². Pirmosios 61 buveinės apsaugai svarbios teritorijos buvo nustatytos 2018 m., bet jų stebėseną iki 2021-12-31 nebuvo atliekama. Buveinių apsaugai nustačius nekonkrečius apsaugos tikslus ir neatliekant būklės stebėsenos neužtikrinama, kad nebūtų prarandamos retos, nykstančios ar pažeidžiamos paukščių, gyvūnų, augalų ar buveinių rūšys (3.2 poskyris, 28 psl.).

Rekomendacijos

Aplinkos ministerijai

1. Siekiant užtikrinti ekologinį stabilumą ir kovoti su klimato kaita, vykdyti miškingumo didinimą spartinančias priemones (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
2. Siekiant užtikrinti savaime susiformavusių miškų apsaugą, ne vėliau kaip per 5 metus inventorizuoti ir į Miškų kadastrą įtraukti visus ne miško žemėje susiformavusius miškus, kurių vidutinis amžius ne mažesnis nei 20 metų (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
3. Siekiant nustatyti pagrindinius ūkinius reikalavimus ir apsaugoti miškus, ne vėliau kaip per 3 metus nuo įtraukimo į Miškų kadastrą nustatyti miškų grupę (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
4. Siekiant efektyvios valstybinių miškų kontrolės, užtikrinti, kad Aplinkos apsaugos departamentas vykdydamas valstybinę visų nuosavybės formų šalies miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę atskirtų

¹⁰ 26 teritorijoms dar nesuėjęs 6 metų terminas.

¹¹ Europos Komisijos pranešimas Dėl „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslų nustatymo (European Commission, Doc. Hab.12-04/06, November 2012).

¹² Aplinkos ministro 2002-12-31 įsakymu Nr. 695 patvirtinta Buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų monitoringo programa, 1 lentelė.

patikrinimų planavimo ir vykdymo funkcijas ir įdiegtų ūkio subjektų rizikos vertinimo sistemą (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

5. Siekiant apsaugoti retus gyvūnus, paukščius, augalus nuo išnykimo, užtikrinti, kad Europos Bendrijos svarbos teritorijose nustatytais terminais būtų nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).
6. Siekiant apsaugoti nykstančius, retus gyvūnus, paukščius, augalus, užtikrinti, kad į „Natura 2000“ tinklą būtų įtraukta ne mažiau kaip 60 proc. kiekvienos rūšies prioritетinių ir 20 proc. neprioritetinių miško buveinių (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).
7. Siekiant sudaryti tinkamas prielaidas retų, nykstančių ar pažeidžiamų paukščių, gyvūnų, augalų ar buveinių rūšių veiksmingai apsaugai, peržiūrėti ir patikslinti nustatytus buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos tikslus, kad atitiktų ES reikalavimus (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).
8. Siekiant įvertinti miškuose esančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų būklę, nustatyti geros būklės vertinimo kriterijus (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Valstybinei miškų tarnybai

9. Siekiant išvengti ligų ir kenkėjų masinio išplitimo židinių susidarymo, miškuose esant didelio masto pažeidimams, nustatyti jų priežastis, įvertinti masinio išplitimo židinių susidarymo riziką, rekomenduoti tinkamiausias priemones ir stebėti taikytų priemonių efektyvumą (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai

10. Siekiant įvertinti pokyčius miškuose, esančiose buveinių apsaugai svarbiose teritorijose, periodiškai atlikti šių teritorijų stebėseną (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (30 psl.). Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.

ĮŽANGA

Miškai – vienas svarbiausių Lietuvos atsinaujinančių gamtos išteklių, teikiančių naudą valstybei, visuomenei, šalies ūkiui ir žmogui¹³. Mišku laikomas ne mažesnis kaip 0,1 ha žemės plotas, kuris yra apaugęs medžiais ir kita miško augalija arba kuriame medžių laikinai dėl žmonių ar gamtinių veiksnių nėra¹⁴.

Lietuvoje miško žemė užima 2 202,2 tūkst. ha, arba 33,7 proc. šalies ploto. Valstybiniai miškai šalyje sudaro 50,6 proc., privatūs – 42,2 proc., rezervuoti nuosavybės teisei atkurti miškai – 7,2 proc. Pagal ūkininkavimo tikslus miškai skirstomi į 4 grupes: rezervatiniai (1,2 proc. visų miškų), specialios paskirties (11,4 proc.), apsauginiai (12,5 proc.) ir ūkiniai (74,9 proc.).

Miškai padeda kovoti su klimato kaita, nes juose absorbuojamas anglies dioksidas iš atmosferos¹⁵. Lietuvoje per metus miškai vidutiniškai absorbuoja 18 mln. t anglies dioksido¹⁶. Miškuose auga daugybė augalų, sutinkamos įvairios gyvūnų rūšys. Ši bioįvairovė – neįkainojamas gamtos turtas, darantis įtaką klimato reguliavimui, vandens kokybei, dirvožemio formavimuisi ir kt.

Europoje daugėja rūšių, kurioms gresia didelis išnykimo pavojus, o natūralių jų gyvenamų vietovių – buveinių – būklė nuolat blogėja. Joms išsaugoti visos Bendrijos mastu 1992 m. buvo įkurtas Europinės svarbos saugomų teritorijų tinklas „Natura 2000, skirtas apsaugoti retus, nykstančius ar būdingus tik tam tikram regionui gyvūnus, augalus ir jų gamtines buveines.

Lietuvoje inventorizuotas bendras miškų buveinių plotas yra 434,9 tūkst. ha, arba 6,7 proc. šalies teritorijos¹⁷. Miškuose aptinkama 13 saugotinių buveinių tipų, tokių kaip vakarų taiga, žolių turtingi eglynai, pelkiniai miškai, sausieji ąžuolynai ir kt. Miškų buveinės apima 266,7 tūkst. ha, arba 62 proc. visų inventorizuotų buveinių. Miškų buveinės apima 12,6 proc. viso miškų ploto.

Veiklą miškuose, jų ir juose esančių gamtinių buveinių apsaugą pagal kompetenciją reguliuoja Seimas, Vyriausybė, Aplinkos ministerija ir kitos įgaliotos institucijos ir įstaigos (1 pav.).

1 pav. Miškų ir saugomų teritorijos politikos formavimo ir įgyvendinimo schema

Politikos formavimas	Vyriausybė
	- tvirtina valstybės miškų ūkio politikos priemones nacionalinėse plėtros programose; - tvirtina saugomų teritorijų sistemos ar jos dalių schemas, steigia saugomas teritorijas, tvirtina jų teritorijų planavimo dokumentus, nustato saugomų teritorijų apsaugos reikalavimus.
	Aplinkos ministerija

¹³ Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, 7.1 p.

¹⁴ Miškų įstatymas, 2 str. 9 d.: Miškas – ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių skalsumas ne mažesnis kaip 0,3 ir kurių aukštis natūralioje augavietėje brandos amžiuje siekia ne mažiau kaip 5 metrus, ir kita miško augalija, taip pat ne mažesnis kaip 0,1 ha žemės plotas, kuriame medynas išretėjęs ar dėl žmonių veiklos ar gamtinių veiksnių jame laikinai medžių nėra (želdintinos miško aikštės, kirtavietės, žuvę medynai).

¹⁵ Europos Audito Rūmų ataskaita „Biologinei įvairovei ir kovai su klimato kaita ES miškuose skirtas ES finansavimas. Rezultatai teigiami, tačiau riboti“, 3 p.

¹⁶ Valstybinės miškų tarnybos ataskaita „Šalies miškų rodikliai ir jų kaita“, 2021 m., I dalies 5 skyrius.

¹⁷ Gamtos tyrimo centro 2015 m. ataskaita Nr. VPS-2014-188-ES „EB svarbos natūralių buveinių palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos metodinių pagrindų sukūrimas, I dalis. EB svarbos buveinių inventorizavimo duomenų analizė ir palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas“ pagal 2014-11-28 sutartį su Aplinkos ministerija.

- formuoja valstybės politiką gamtos išteklių naudojimo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, miškų ūkio srityse;
- rengia teisės aktų projektus, planavimo dokumentus;
- organizuoja miškingumo didinimo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės miškuose išsaugojimo, miško išteklių naudojimo programų projektų rengimą ir koordinuoja šių programų įgyvendinimą; organizuoja ir koordinuoja visų šalies miškų inventurizaciją, miškotvarkos projektų rengimą, koordinuoja miškų monitoringą; organizuoja valstybinę šalies miškų apskaitą;
- formuoja saugomų teritorijų sistemą; reglamentuoja ir kontroliuoja veiklą saugomose teritorijose; nustato saugomų teritorijų steigimo kriterijus, organizuoja Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų atranką.

Įgyvendinimas	Valstybinė miškų tarnyba <ul style="list-style-type: none"> - atlieka valstybinę miškų inventurizaciją ir miškų apskaitą; - vykdo miškų būklės stebėseną, seka, prognozuoja ligų ir kenkėjų pažeidimus, koordinuoja miško sanitarinės apsaugos priemonių taikymą; - konsultuoja miško valdytojus ir naudotojus miško naudojimo, atkūrimo, priežiūros ir apsaugos klausimais. 	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba <ul style="list-style-type: none"> - organizuoja saugomų teritorijų planavimo dokumentų rengimą; - tvarko saugomų teritorijų apskaitą, kaupia ir sistematizuoja duomenis apie saugomas teritorijas; - organizuoja valstybės įsteigtų saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą; - koordinuoja vykdomos Valstybinės aplinkos monitoringo programos stebėsenos priemones.
	VĮ Valstybinių miškų urėdija; Savivaldybės ir kiti valstybinių miškų valdytojai, fiziniai ir juridiniai asmenys Miškų valdymas: prižiūri, saugo, tvarko, įveisia, atkuria, naudoja miškus.	Saugomų teritorijų direkcijos - Saugomų teritorijų valdymas: įgyvendina apsaugos ir tvarkymo priemones, saugo ir tvarko (prižiūri) kraštovaizdžio kompleksus, gamtos vertybes saugomose teritorijose.
Kontrolė	Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos (nuo 2021-07-01; Valstybinė miškų tarnyba ir Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba – iki 2021-07-01) <ul style="list-style-type: none"> - miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolė; - saugomų teritorijų režimo laikymosi, veiklos jose kontrolė. 	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktų nuostatas

2016–2020 m. miškų sektoriui skirta 941,4 mln. Eur¹⁸, iš jų 768,3 mln. – VĮ Valstybinių miškų urėdijos veiklos sąnaudos, 60 mln. – iš Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos, 37 mln. – Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos veiklos sąnaudos, 76,1 mln. – ES fondų lėšos.

¹⁸ Neįskaitant privačių miškų savininkų lėšų, skiriamų miškų priežiūrai.

AUDITO REZULTATAI

1. MIŠKINGUMAS DIDINAMAS NEPAKANKAMAI, NE VISIEMS MIŠKŲ PLOTAMS PRISKIRTOS MIŠKŲ GRUPĖS

1. Siekiant užtikrinti ekologinį stabilumą, gerinti požeminio vandens kokybę ir kovoti su klimato kaita būtina žinoti tikslią informaciją apie esamą šalies miškingumą ir jį didinti. Norint užtikrinti tinkamą miškų priežiūrą, svarbu visiems miško plotams nustatyti miškų grupes ir ūkininkavimo juose tikslus.
2. Laikėmės nuostatos, kad žinomas tikslus Lietuvos miškingumas ir nustatyta miško naudojimo paskirtis, jeigu:
 - Visa medžių savaiminukais, kurių vidutinis amžius ne mažesnis kaip 20 metų, apaugusi ne miško žemė inventorizuojama ir įtraukiama į apskaitą; į Miškų kadastrą įtraukti visi Lietuvos miškai¹⁹.
 - Valstybinė miškų tarnyba parengia ir suderina visų į Miškų kadastrą įtrauktų miškų priskyrimo grupėms planus ir suskirsto miškus į grupes²⁰.

1.1. Strateginiuose planavimo dokumentuose numatyti miškingumo didinimo tikslai nepasiekti

3. Siekiant užtikrinti ekologinę pusiausvyrą, apsaugoti miškų gyvūnijos ir augmenijos rūšių buveines, stabdyti dirvos eroziją, gryninti orą, mažinti šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų kiekį aplinkos ore ir apsaugoti gruntinius ir paviršinius vandenis šalies miškingumas (miško žemės plotas) turėtų būti ne mažesnis kaip 35 proc.²¹
4. Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programoje²² ir Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje²³ buvo numatyta, kad 2020 m. šalies miškingumas pasieks 34,2 proc. Norint pasiekti numatytus miškingumo tikslus 2016–2020 m. į Miškų valstybės kadastrą turėjo būti įtraukta 46,3 tūkst. ha, arba 0,7 proc. punkto miško žemės, bet 2016–2020 m. miškingumas (miško žemės plotas) padidėjo tik 15,4 tūkst. ha arba 0,2 proc. punkto (2 pav.).
5. Miško žemės plotai didėjo įveisiant miškus arba perduodant valstybinę žemę miškui įveisti, inventorizavus ir į Miškų valstybės kadastrą įtraukus 20 m. amžiaus sulaukusius medynus, užaugusius ne miško žemėje, pakeitus teisinį reguliavimą (pvz., nusprendus

¹⁹ Miškų įstatymas, 13 str. 2 d.; aplinkos ministro 2020-03-30 įsakymu Nr. D1-171 patvirtinti Valstybinės miškų tarnybos nuostatai, 10.2 p.

²⁰ Aplinkos ministro 2020-03-30 įsakymu Nr. D1-171 patvirtinti Valstybinės miškų tarnybos nuostatai, 10.7 p.; Miškų įstatymas, 3 str.

²¹ Seimo 2015-04-16 nutarimu Nr. XII-1626 patvirtinta Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, 20 ir 21 p. ir strategijos priedas.

²² Vyriausybės 2012-05-23 nutarimu Nr. 569 patvirtinta Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programa, priedas.

²³ Ten pat, priedas.

miškuose esančius griovius priskirti miško žemei). Miškų žemės plotai mažėjo miško žemę paverčiant kitomis naudmenomis. Tai gali būti atliekama tik išimtiniais atvejais – valstybei svarbiems projektams įgyvendinti, inžinerinės infrastruktūros teritorijoms formuoti, naudingųjų iškasenų eksploatavimo teritorijoms eksploatuoti ir naudoti ir kt.

2 pav. 2016–2020 m. miškingumo pokyčiai, tūkst. ha

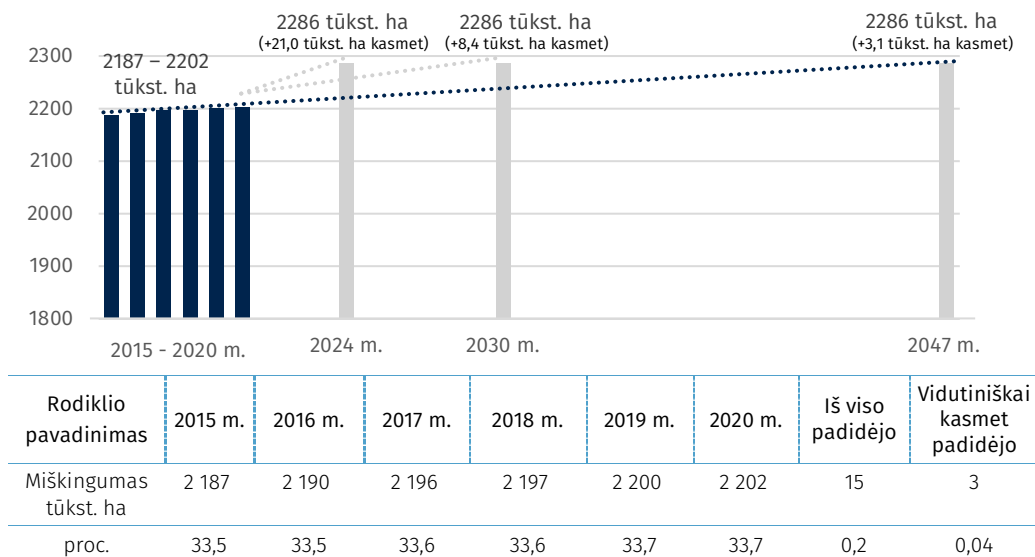
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinės miškų tarnybos duomenis

6. Aplinkos ministerija nurodė, kad miškingumo tikslai nebuvo pasiekti, nes:
- miškų ūkis, lyginant su žemės ūkiu, yra ekonomiškai mažiau efektyvi ir mažiau patraukli ūkio šaka dėl didelių ir ilgalaikių investicijų, kurios atsiperka tik po 60–100 metų;
 - norint įtraukti į miško žemės apskaitą jaunesniais kaip 20 m. medžių savaiminukais apaugusią žemę, būtina gauti leidimą veisti mišką ne miško žemėje, įrašyti į Miškų valstybės kadastrą ir Nekilnojamojo turto kadastrą. To nepadarius tokie plotai traktuojami kaip apleista žemė ir skiriamos baudos. Todėl pastaraisiais metais daug medžiais apaugusių teritorijų – jaunuolynų (pušynų, beržynų) privačioje žemėje sunaikinama;
 - nuolat didėjo administracinė našta ir finansinės išlaidos privačių žemių savininkams, norintiems veisti mišką ne miško žemėje: kaimo plėtros žemėtvarkos projektai, planuojamo veisti miško poveikio aplinkai vertinimo atrankos procedūra leidimui miškui veisti gauti, kadastriniai matavimai siekiant įtraukti įveistą mišką į apskaitą ir kt.;
7. Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje nurodyta, kad iki 2030 m. planuojama miškingumą padidinti iki 35 proc. šalies teritorijos. XVIII Vyriausybė išsikėlė tikslą padidinti miškingumą iki 35 proc. šalies teritorijos iki 2024 m. arba 6 metais anksčiau, nei numatyta Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje²⁴. Siekiant šio tikslo miškingumą reikėtų padidinti 84 tūkst. ha, arba 1,3 proc. punkto.

²⁴ Vyriausybės 2021-03-10 nutarimu Nr. 155 patvirtintas Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas, VI prioriteto 6.1 rodiklis.

8. Per pastaruosius 5 metus miško žemės plotai kasmet vidutiniškai didėjo 3,1 tūkst. ha. Jeigu ir toliau tokiais tempais bus didinamas miškingumas, užsibrėžti tikslai bus pasiekti tik po 27 m. (3 pav.).

3 pav. Miško žemės ploto didėjimas ir numatyti miškingumo tikslai tūkst. ha.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinės miškų tarnybos duomenis

9. Norint šį tikslą pasiekti 2024 m., kasmet į Miškų kadastrą reikia įtraukti 21,0 tūkst. ha miško žemės plotų, t. y. 6,8 karto daugiau nei per pastaruosius 5 metus, siekiant šio tikslo 2030 m., kasmet į kadastrą reikėtų įtraukti 8,4 tūkst. ha ne miško žemės, t. y. 2,7 karto daugiau nei per pastaruosius 5 metus.
10. Aplinkos ministerija informavo, kad, siekiant paspartinti šalies miškingumo didinimo procesą, 2021 m. pabaigoje ir 2022 m. pradžioje priimti teisės aktai, mažinantys administracinę našą ir kaštus žemės savininkams ir valdytojams, veisiantiems miškus, praplėtė miško veisimo galimybes našioje žemėje²⁵.
11. Būtina skirti daugiau dėmesio miškingumui didinti, nes nepasiekus tikslų gali būti neuztikrinta ekologinė pusiausvyra, didėti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis aplinkos ore.

1.2. Į Miškų kadastrą įtraukti ne visi savaimė susiformavę miškai

12. Nauji miškai įveisiami tikslingai arba jie susiformuoja natūraliai. Savaimė medžiais apaugęs ne miško žemės plotas laikomas mišku, kai medžių savaiminukų vidutinis amžius yra ne mažesnis kaip 20 metų. Tam, kad savaimė susiformavęs miškas įgytų teisinę apsaugą, jis turi būti identifikuotas, apskaitytas ir įtrauktas į Miškų kadastrą. Žemės

²⁵ Vyriausybės 2021-11-03 nutarimu Nr. 901 pakeisti Nekilnojamojo turto kadastro nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2002-04-15 nutarimu Nr. 534; Vyriausybės 2021-11-03 nutarimu Nr. 900 pakeistas Pagrindinės žemės naudojimo paskirties ir būdo nustatymo ir keitimo tvarkos bei sąlygų aprašas, patvirtintas Vyriausybės 1999-09-29 nutarimu Nr. 1073; žemės ūkio ir aplinkos ministrų 2022-02-01 įsakymu Nr. 3D-65/D1-28 pakeistas Miško įveisimo privačioje ne miško žemėje tvarkos aprašas, patvirtintas žemės ūkio ir aplinkos ministrų 2004-03-29 įsakymu Nr. 3D-130/D1-144.

savininkų prašymu, savaiminukais apaugusi ne miško žemė gali būti inventorizuojama ir įtraukta į kadastrą vidutiniam medžių amžiui ir nesiekiant 20 metų. Siekiant apsaugoti miškus, juos tinkamai prižiūrėti ir kontroliuoti, miškuose vykdomą veiklą svarbu inventorizuoti, apskaityti ir į kadastrą įtraukti visus Lietuvos miškus.

13. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, 2016–2020 m. į Miškų kadastrą įtraukta 1 608,9 ha ne miško žemės, apaugusios savaiminukais. Iš jų 1 505,3 ha (93,6 proc.) apaugę savaiminukais, kurių vidutinis amžius ne mažesnis nei 20 metų, 103,6 ha (6,4 proc.) savaiminukų vidutinis amžiaus nesiekia 20 metų²⁶.
14. Valstybinė miškų tarnyba organizuoja savaiminių miškų inventorizaciją ir į Miškų kadastrą šiuos miškus įtraukia pagal Aplinkos ministerijos patvirtintus valstybinės sklypinės miškų inventorizacijos perspektyvinius planus. Jie rengiami taip, kad ši inventorizacija kasmet apimtų 10 proc. šalies ploto. Tai turėtų užtikrinti, kad visi savaiminiai miškai būtų inventorizuoti ir į kadastrą įtraukti vidutiniam medynų amžiui neviršijant 30 metų.
15. Įvertinę Valstybinės miškų tarnybos pateiktą informaciją apie 2016–2020 m. į Miškų kadastrą įtrauktus ne miško žemės plotus, apaugusius savaiminiais medynais, nustatėme, kad tik 36,3 proc. (545,7 iš 1 505,3 ha) jų įtraukta, kai vidutinis medynų amžius buvo nuo 20 iki 30 m., o 63,7 proc. (959,6 ha iš 1 505,3 ha) – kai viršijo 30 m. (1 lentelė).

1 lentelė. Į Miškų kadastrą 2016–2020 m. įtrauktų medynų pasiskirstymas pagal amžių, ha (proc.)

Medynų amžius	20 ir daugiau (iš viso)	20–30 m.	30–40 m.	40–60 m.	60–80 m.	80–100 m.	100 ir daugiau
Įtrauktų sklypų plotas ha (proc.)	1505,3 (100 proc.)	545,7 (36,3 proc.)	244,2 (16,2 proc.)	258 (17,1 proc.)	176,8 (11,8 proc.)	119,4 (7,9 proc.)	161,2 (10,7 proc.)

63,7 proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinės miškų tarnybos duomenis

16. Daugiau nei dešimtadalis – 10,7 proc. (161,2 iš 1 505,3 ha) – ne miško žemės, apaugusios savaiminukais, inventorizuota ir į Miškų kadastrą įtraukta, kai vidutinis medynų amžius siekė 100 m. ir daugiau metų.

Užtrukusios savaiminukų inventorizacijos pavyzdžiai

2018 m. atlikta inventorizacija ir į Miškų kadastrą įtrauktas Kupiškio miškų urėdijoje, Kupiškio girininkijoje savaiminukais apaugęs 11,2 ha ne miško žemės plotas (taksacinio sklypo unikalus Nr. 48040070012). Vyraujanti medžių rūšis – pušys, vidutinis medynų amžius – 100 m.

2018 m. atlikta inventorizacija ir į Miškų kadastrą įtrauktas Panevėžio miškų urėdijoje, Pyvesos girininkijoje savaiminukais apaugęs 12,9 ha ne miško žemės plotas (taksacinio sklypo unikalus Nr. 14030203005). Vyraujanti medžių rūšis – pušys, vidutinis medynų amžius – 130 m.

2018 m. atlikta inventorizacija ir į Miškų kadastrą įtrauktas Panevėžio miškų urėdijoje, Pyvesos girininkijoje savaiminukais apaugęs 7,9 ha ne miško žemės plotas (taksacinio sklypo unikalus Nr. 14030267007). Vyraujanti medžių rūšis – pušys, vidutinis medynų amžius – 150 m.

17. Valstybinė miškų tarnyba informavo, kad preliminariais vertinimais vis dar neinventorizuota ir į Miškų kadastrą neįtraukta apie 15,5 tūkst. ha savaiminukais apaugusių ne miško žemės plotų.

²⁶ Žemės savininkų prašymu.

Valstybinės miškų tarnybos nurodytos savaiminių miškų neįtraukimo į kadastrą priežastys

- 2018–2019 m. nebuvo vykdoma medžių savaiminukais apaugusių plotų inventorizacija – atlikus Valstybinių miškų urėdijų pertvarkymo reformą (nuo 2018 m.) buvo nutrauktos valstybinės sklypinės miškų inventorizacijos iki naujos inventorizacijos tvarkos nustatymo.
- 2020 m. pradėjus pirkti savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizacijos paslaugas, rinkoje nebuvo pajėgių įmonių, galinčių efektyviai atlikti sklypinės miškų inventorizacijos darbus (VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas, atlikdavęs inventorizaciją, 2018 m. buvo reorganizuotas į VĮ Valstybinių miškų urėdiją ir perpus sumažino vykdytos sklypinės miškų inventorizacijos darbų apimtį).
- Ir toliau išlieka ribota sklypinės miškų inventorizacijos paslaugų teikimo rinka (darbus vykdo tik du tiekėjai), tad sudėtinga darbus atlikti didelės aprėpties teritorijose.
- Taikyti medžių savaiminukais apaugusių plotų inventorizacijos ir įtraukimo į apskaitą reikalavimai sukuria tam tikras administracines procedūras, kurios užtrunka laike.
- Nėra efektyvių skatinimo mechanizmų patiems žemių savininkams motyvuoti mišku apaugusius plotus greičiau registruoti Miškų kadastrė.

18. Aplinkos ministerija informavo, kad audito metu ²⁷ pakeitė Medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizacijos ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašą²⁸ ir taip sumažino administracinę našą žemės savininkams ir valdytojams, siekiantiems savaime apaugančius mišku plotus įtraukti į miško žemės apskaitą.
19. Laiku neinventorizavus ir į Miškų kadastrą neįtraukus savaiminukais apaugusių ne miško žemės plotų, neužtikrinama savaime susiformavusių miškų apsauga, nėra prievolės miško valdytojui sekti jo būklę, ugdyti ir prižiūrėti augantį medyną. Taip pat nėra ribojimų tokio miško kirtimams ir reikalavimų atkurti iškirštą miško plotą.

1.3. Miškų grupė pagal ūkininkavimo tikslus nustatyta ne visiems miškų plotams

20. Miškuose gali būti vykdomos skirtingos ūkinės veiklos, kurios ne visada tarpusavyje suderinamos. Pavyzdžiui, neįmanoma tuo pačiu metu tame pačiame miško plote palikti medžius natūraliam vystymuisi bei neatlikti medienos ruošos ir tuo pačiu metu formuoti produktyvius medynus bei nepertraukiamai tiekti medieną. Todėl, siekiant nustatyti pagrindinius ūkinės veiklos reikalavimus konkrečiame miško plote, miškai skirstomi į grupes (2 lentelė).

2 lentelė. Ūkininkavimo tikslai pagal miškų grupes

Miškų grupė	Ūkininkavimo tikslas
I grupė – rezervatiniai miškai	Ūkininkavimo tikslas – sudaryti sąlygas miškams natūraliai augti.
II grupė – specialiosios paskirties miškai:	
II A grupė - ekosistemų apsaugos miškai	Ūkininkavimo tikslas – išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus.
II B grupė - rekreaciniai miškai	Ūkininkavimo tikslas – formuoti ir išsaugoti rekreacinę miško aplinką.
III grupė – apsauginiai miškai	Ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas.
IV grupė - ūkiniai miškai	

²⁷ 2022-02-01.

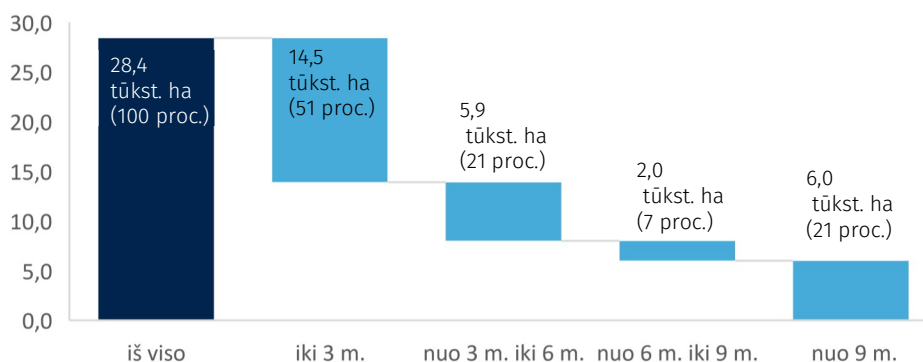
²⁸ Patvirtintą aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2012-05-08 įsakymu Nr. D1-409/3D-331.

IV A grupė - normalaus kirtimo amžiaus ūkiniai miškai	Ūkininkavimo tikslas – laikantis aplinkosaugos reikalavimų, formuoti produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekti medieną.
IV B grupė- trumpo kirtimo amžiaus plantaciniai miškai	Ūkininkavimo tikslas – greičiau išauginti kuo daugiau medienos.

Šaltinis – Valstybės kontrolė, pagal teisės aktų nuostatas

21. Kol miškų plotai nėra priskirti atitinkamai miškų grupei, laikomasi nuostatos, kad šie plotai yra IV grupės – ūkiniai miškai²⁹. Ūkininkavimo šiuose miškuose tikslas – nepertraukiamai tiekti medieną. Šioje grupėje esantiems miškams numatyta mažiausiai apribojimų, išskyrus atvejus, kai jie patenka į saugomas teritorijas. Ūkininkavimui į saugomas teritorijas patenkančiuose miškuose nustatomi papildomi veiklos apribojimai, pavyzdžiui, gali būti draudžiami plynieji kirtimai, numatomi konkretūs terminai kai kirtimai ir medienos ištraukimas yra negalimi ir pan.
22. Miško plotai priskiriami miškų grupėms aplinkos ministro įsakymu pagal Valstybinės miškų tarnybos parengtus miškų priskyrimo grupėms planus³⁰. Jie rengiami Miškų kadastro duomenų pagrindu pagal specialiųjų teritorijų planavimo dokumentų – miško tvarkymo schemų, saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentų, sprendinius. Planuose miškai miškų grupėms priskiriami Miškų kadastrė įregistruotomis taksacinio miško žemės sklypo ribomis³¹. Nustatėme, kad 2021 m. gruodžio 1 d. 28,4 tūkst. ha miško žemės (1,3 proc.) nebuvo priskirta miško grupė (4 pav.), nebuvo parengtos ir miško tvarkymo schemos, kurios būtinos norint miško plotą priskirti konkrečiai grupei.

4 pav. Miško plotai, kuriems nesuteikta miško grupė, tūkst. ha, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinės miškų tarnybos duomenis

23. Apie penktadalis (6,0 tūkst. ha iš 28,4 tūkst. ha, 21,2 proc.) miško plotų, nepriskirtų miškų grupėms, į Miškų kadastrą įtraukta prieš 9 ar daugiau metų.

Miškų plotų, kuriems nepriskirtos miškų grupės, pavyzdžiai:

2010-06-25 registruota Miškų kadastrė: Utenos urėdija, Kuktiškių girininkija, sklypo Nr. 45040688325; plotas – 31,3 ha; vyraujanti medynų rūšis – pušys.

2010-06-25 registruota Miškų kadastrė: Utenos urėdija, Dubingių girininkija, sklypo Nr. 5081122070; sklypo plotas – 33,1 ha; vyraujanti medynų rūšis – liepos.

²⁹ Miškų įstatymas, 3 str. 5 d.

³⁰ Vyriausybės 2001-09-26 nutarimu Nr. 1171 patvirtintas Miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos aprašas, 2 p.

³¹ Ten pat, 4 p.

Valstybinė miškų tarnyba nurodė, kad miškų grupių priskyrimas konkrečioms miškų plotams užtruko, nes svarbiausia šio proceso dalis – miškų tvarkymo schemų rengimas – organizuojamas pagal apskritis tam tikru periodiškumu pagal aplinkos ministro patvirtintą planą. Paprastai visa šalis „apeinama“ per 10 metų ir vėl grįžtama į tą pačią apskritį, rengiama nauja schema. Todėl sukuriamas tam tikras delsimas suteikiant miško plotams grupę.

24. Lietuvoje 74,9 proc. miškų priskirta IV grupei. Jeigu tokios tendencijos išsilaikys ir priskiriant miškų grupę plotams, kuriems ji iki šiol nenustatyta, tai reikštų, kad 25,1 proc. (7,1 tūkst. ha iš 28, 4 tūkst. ha) gali būti nustatytos kitos miškų grupės ir taikomi papildomi ūkinės veiklos apribojimai³².
25. Miškų plotams ilgą laiką nenustačius miškų grupės, miškai gali būti tinkamai neprižiūrimi, juose vykdoma ūkinė veikla, kuri nustačius I–III grupes, turėtų būti ribojama.

2. TOBULINTINA MIŠKŲ PRIEŽIŪROS SISTEMA

2.1. Nepakankama medžių apsauga nuo ligų, kenkėjų ir kitų neigiamų veiksnių

26. Tam, kad miškas tenkintų ekologines, ekonomines ir socialines visuomenės reikmes svarbu, kad jis būtų prižiūretas ir augtų sveikas. Miškui pavojų gali kelti įvairūs veiksniai: saulė, vėjas, krituliai, gyvieji organizmai, žmogaus veikla ir kt. Siekiant reguliuoti miško kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių, bloginančių jo sanitarinę būklę, plitimą, miško valdytojams, savininkams ir naudotojams nustatyta pareiga sekti miško sanitarinę būklę, stebėti abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytus pažeidimus, saugoti nuo jų³³, laikytis miško sanitarinės apsaugos reikalavimų³⁴. Šią apsaugą svarbu užtikrinti, kad nesusidarytų masiniai miško ligų ar kenkėjų židiniai ir nedaugėtų pažeistų plotų. Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programoje³⁵ buvo numatyta pasiekti, kad pažeistų medžių skaičius 2020 m. neviršytų 16,0 proc.³⁶
27. Laikėmės nuostatos, kad miškai saugomi nuo ligų, kenkėjų ir kt. neigiamų veiksnių, jeigu:
 - Valstybinė miškų tarnyba, užfiksavus didelio masto medynų pažeidimus, visais atvejais nustatė priežastis³⁷, įvertino masinio išplitimo židinių susidarymo

³² Jei šie miškai patenka į saugomas teritorijas, jiems galioja griežtesni reikalavimai, net ir priskyrus juos IV grupei.

³³ Aplinkos ministro 2007-04-11 įsakymu Nr. D1-204 patvirtintos Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 3 p.

³⁴ Miškų įstatymas, 19 str. 1 d.

³⁵ Patvirtintoje Vyriausybės 2012-05-23 nutarimu Nr. 569.

³⁶ Programos priede nurodytas 7 vertinimo kriterijus „Pažeistų medžių skaičius pagal miškų monitoringo duomenis (praėjusių 5 metų vidurkis), procentais“.

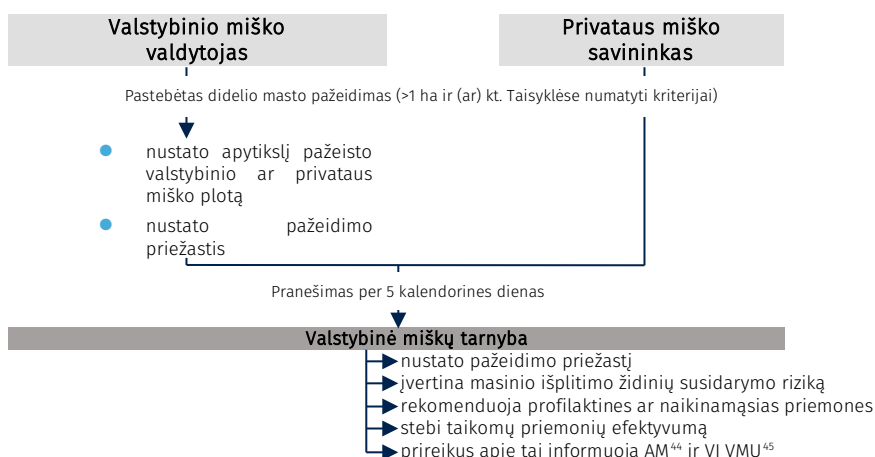
³⁷ Aplinkos ministro 2007-04-11 įsakymu Nr. D1-204 patvirtintos Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 54 p.

riziką³⁸, rekomendavo profilaktines ar naikinamąsias priemones³⁹, stebėjo taikomų priemonių efektyvumą⁴⁰;

- miško valdytojai taikė visas rekomenduotas priemones⁴¹.

28. Miško valdytojai, savininkai ir naudotojai privalo saugoti mišką nuo kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių, bloginančių miško sanitarinę būklę⁴². Pastebėjus didelio masto miško kenkėjų, ligų ar abiotinių veiksnių sukeltą pažeidimą⁴³, miškų valdytojas (savininkas) privalo apie tai pranešti Valstybinei miškų tarnybai (5 pav.).

5 pav. Miško valdytojų, savininkų ir Valstybinės miškų tarnybos veiksmai pastebėjus pažeidimą miškuose

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal taisyklių⁴⁶ nuostatas

29. Pastebėti pažeidimai registruojami Valstybinės miškų tarnybos Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui registracijos žurnale⁴⁷. VĮ Valstybinių miškų urėdija pažeidimus registruoja tiesiogiai, kiti miškų savininkai, valdytojai apie pastebėtą pažeidimą praneša tarnybai, kuri pažeidimą registruoja žurnale⁴⁸.
30. Įvertinę 41 atsitiktinės atrankos būdu pasirinktą atvejį, kai buvo užregistruotas didelio masto pažeidimas, nustatėme, kad tarnyba tik 1 atveju (2,4 proc.) nustatė pažeidimo priežastį, įvertino masinio išplitimo židinių susidarymo riziką, rekomendavo priemones, stebėjo jų efektyvumą. Kitais atvejais miško valdytojai patys nustatė pažeidimo priežastį ir pasirinko priemones pažeidimui šalinti atsižvelgdami į tarnybos interneto svetainėje skelbiamą bendrą informaciją

³⁸ Ten pat.

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ Miškų įstatymas, 9 str. 2 d.

⁴² Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 3 p.

⁴³ Kai medynuose, želdiniuose, žėliniuose pažeidimai apima didesnę kaip 1 ha plotą arba (ir) yra masinio dauginimosi požymių (gausu skraidančių ar tupinčių vabzdžių, iš dalies ar visai nugrauzti spygliai ar lapai, iš lajų krenta vabzdžių lervų ekskrementai, keičiasi spyglių ar lapų natūrali spalva, daug kur ant kamienų ar šakų yra vabzdžių veiklos požymių), išsiaiškinti džiūsta medžiai ir kt.

⁴⁴ Aplinkos ministerija.

⁴⁵ Valstybės įmonė Valstybinių miškų urėdija.

⁴⁶ Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 53 ir 54 p.

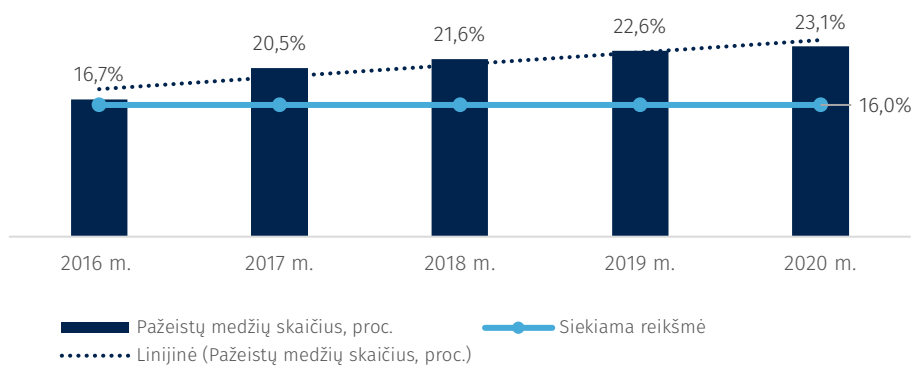
⁴⁷ Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus 2014-12-12 įsakymu Nr. 259-14-V patvirtintas Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui apskaitos tvarkos aprašas, 2 p.

⁴⁸ Ten pat, 7 ir 8 p.

apie galimas naudoti priemones pagal ligos, kenkėjo tipą. Interneto svetainėje skelbiama informacija yra bendra, nurodanti keletą galimų priemonių. Kiekvienos situacijos nevertinant individualiai, o pateikiant tik bendras rekomendacijas miško savininkams, apie siūlomas priemones ligos židinio plitimui suvaldyti, gali būti pasirinktos ne pačios efektyviausios priemonės ligos židinių plitimui sustabdyti.

31. Valstybinė miškų tarnyba ir Aplinkos ministerija nurodė, kad pranešimu nelaiko pažeidimo užregistravimo žurnale, o reaguoja tik gavusi informaciją apie pažeidimą kitomis priemonėmis, pvz., žodžiu, raštu, el. paštu.
32. Auditorių nuomone, įrašas Abiotinių veiksnių žurnale nelaikomas pranešimu apie miško pažeidimą nepagrįstai, nes taip ne tik sukuriama papildoma administracinė našta, bet ir miško pažeidimo priežasčių nustatymui, pažeidimo išplitimo rizikos vertinimui ir kt. veiksmų atlikimui pagrindiniu kriterijumi tampa pranešimo būdas, o ne pažeidimo mastas ir pobūdis.
33. Taip pat nustatėme, kad 3 atvejais apie miško pažeidimą Valstybinei miškų tarnybai buvo pranešta skambučiu, raštu ar el. paštu. Aplinkos ministerija ir Valstybinė miškų tarnyba tokį pranešimo būdą laiko tinkamu, tačiau 2 atvejais iš 3 (66,7 proc.) tarnyba nenustatė pažeidimo priežasties, nevertino rizikos išplitimo rizikos, neatliko kitų būtinų veiksmų.
34. Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programoje buvo iškeltas tikslas išsaugoti ir gausinti Lietuvos miškus ir jų išteklius. Buvo numatytas siekis, kad pažeistų medžių skaičius 2020 m. neviršytų 16 proc.⁴⁹, tačiau nuo 2016 iki 2020 m. ši reikšmė padidėjo 6,4 proc. punkto ir pasiekė 23,1 proc. (6 pav.).

6 pav. Pažeistų medžių skaičius pagal miškų monitoringo duomenis (praėjusių 5 metų vidurkis), proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos įgyvendinimo rezultatų 2016–2020 m. suvestinės duomenis

35. Daugiausiai pažeidimų sukėlė žvėrys – 28,5, grybai ir ligos – 15,9, abiotiniai veiksniai – 13,6, žmogaus veikla – 11,9, vabzdžiai – 2, kitos priežastys – 28,1 proc.
36. Valstybinė miškų tarnyba nurodo, kad žvėrių skaičiaus reguliavimas padėtų išvengti jų sukeltų pažeidimų. Kitus veiksnius labiausiai lemia klimato sąlygos, jo anomalijos: didėjantis skaičius dienų ir naktų su ekstremaliomis temperatūromis, užsitęsios sausras, karščio bangos, liūtys, audros, didėjančios pavasario ir rudens šalnos, šiltesnės žiemos lemia didesnę kenkėjų, keliančių grėsmę miško ekosistemoms, skaičių.

⁴⁹ Vyriausybės 2012-05-23 nutarimu Nr. 569 patvirtinta Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programa, priedas, 7 vertinimo kriterijus „Pažeistų medžių skaičius pagal miškų monitoringo duomenis (praėjusių 5 metų vidurkis), procentais“.

37. Svarbu laiku pastebėti, teisingai nustatyti pažeidimų priežastis ir užkirsti kelią ligų ar kenkėjų židinių susidarymui ar jų plitimui kuo anksčiau, siekiant apsaugoti miškus ir jose esančią biologinę įvairovę. Siekiant operatyviai suvaldyti didelio masto ligų ar kenkėjų plitimą, Valstybinė miškų tarnyba turėtų imtis aktyvesnių veiksmų nustatant medžių pažeidimo priežastis, vertinant ligų ir kenkėjų masinio išplitimo riziką, rekomenduojant ir stebint taikomų priemonių efektyvumą.

2.2. Nesudarytos tinkamos sąlygos objektyviai įvertinti ūkio subjektų rizikingumą ir patikrinimus planuoti kryptingai

38. Planuodamos ir atlikdamos priežiūros veiksmus, visos priežiūros institucijos įpareigosiosidiegti ir taikyti priežiūrinių ūkio subjektų (objektų, ūkinių veiklų) rizikingumo vertinimo sistemas. Siekiant sukurti efektyvią rizikos vertinimo sistemą svarbu paskirti ūkio subjektų atranką atliekančius asmenis, nustatyti tikrintinų ūkio subjektų atrankos kriterijus, priskirti jiems svorius, nustatyti jų rizikingumą, dokumentuoti vertinimo rezultatus, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus parengti ūkio subjektų tikrinimo planus. Sukurta ir tinkamai veikianči rizikos vertinimo sistema leidžia institucijos išteklius paskirstyti efektyviai, priežiūros veiksmus nukreipti rizikingiausioms sritims, užtikrinti skaidrų patikrinimų planavimo procesą⁵⁰.
39. Laikėmės nuostatos, kad sukurta tinkama ūkio subjektų rizikos vertinimo sistema ir ūkio subjektų patikrinimų planavimas vykdomas tinkamai, jeigu nustatyti rizikos vertinimo kriterijai ir jiems priskirti svoriai⁵¹, ūkio subjektų veiklos rizikingumas visais atvejais vertinamas pagal nustatytus kriterijus, atlikto vertinimo pagrindu sudaromi metiniai patikrinimų planai⁵², atskirtos patikrinimų planavimo ir vykdymo funkcijos⁵³, planiniai patikrinimai sudaro ne mažiau kaip 50 proc. visų patikrinimų⁵⁴.
40. Priežiūrą atliekančių subjektų veiksmai pirmiausia turi būti nukreipiami didžiausios rizikos atvejams šalinti. Rizikingumas vertinamas atsižvelgiant į veiklos rūšį ir apimtį, veiklos pavojingumą, aplinkos jautrumą pokyčiams, anksčiau nustatytus pažeidimus ir kt.⁵⁵ Siekiant palyginti ūkio subjektus tarpusavyje ir suskirstyti juos į rizikos grupes, svarbu kiekvienam kriterijui priskirti svorį, atsižvelgiant į jo įtakos dydį⁵⁶.
41. Valstybinė miškų tarnyba buvo nustačiusi tikrintinų ūkio subjektų atrankos kriterijus⁵⁷, bet jiems nebuvo priskiriami svoriai, siekiant atlikti ūkio subjektų reitingavimą ir nustatyti rizikingiausius. Tarnyba nurodė, kad jų patvirtintose patikrinimų planavimo ir atlikimo tvarkose vertinimo kriterijams svoriai nebuvo priskiriami, nes, patvirtinus ūkio subjektų

⁵⁰ Ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengta Priežiūros institucijų veiklos pažangumo vertinimo (Švieslentės) metodika, 2020 m. redakcija, 13 psl.

⁵¹ Ūkio ministro ir teisingumo ministro 2015-07-03 įsakymu Nr. 4-432/1R-169 patvirtintos Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 30 p.

⁵² Vyriausybės 2010-05-04 nutarimu Nr. 511 patvirtintas Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas, 7.12 p.; Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 21 ir 30 p.

⁵³ Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 34.4 p.

⁵⁴ Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika, 2020 m., 33 psl.

⁵⁵ Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 30.2 p.; Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas, 7.12 p.

⁵⁶ Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 30.3 ir 30.4 p.

⁵⁷ Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus 2012-04-19 įsakymu Nr. 87-12-V patvirtintos Valstybinės miškų tarnybos planinių ir neplaninių patikrinimų, atliekant valstybinę miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę, taisyklės; 2013-04-12 įsakymu Nr. 78-13-V patvirtinta Privataus miško žemės sklypų ar lentpjūvių patikrinimų planavimo metodika.

veiklos priežiūros gaires, šios tvarkos nebuvo aktualizuotos. Nepriskyrus svorių, sukurta tikrinamų ūkio subjektų atrankos sistema neleidžia objektyviai įvertinti jų rizikingumo.

42. Ūkio subjektų rizikos vertinimas turi būti atliekamas pagal nustatytus kriterijus, o pagal vertinimo rezultatus sudaromi patikrinimų planai. Rekomenduojama naudoti informacinę sistemą, kuri leidžia paprasčiau atlikti vertinimo skaičiavimus⁵⁸. Joje kaupiami ūkio subjektų rizikingumui įvertinti reikalingi duomenys gali būti sisteminami, lyginami, analizuojami.
43. Valstybinė miškų tarnyba nurodė, kad atlieka ūkio subjektų rizikos vertinimą nenaudojant informacinių sistemų, vertinimo procesas ir jo rezultatai nedokumentuojami, todėl negalėjome įsitikinti, kad į patikrinimų planus buvo įtraukti rizikingiausi ūkio subjektai.
44. Siekiant objektyviai įvertinti ūkio subjektų rizikingumą, priežiūros institucijoms rekomenduojama atskirti patikrinimų planavimo ir vykdymo funkcijas⁵⁹. Priežiūros institucija turi būti įsidięgusi rizikos vertinimo sistemą, kurią valdo ir su ja dirba specialiai tam paskirti darbuotojai. Siūlymus dėl ūkio subjektų atrankos teikiantys darbuotojai neturėtų būti susiję tiesioginiais pavaldumo ryšiais su asmenimis, kurie tiesiogiai organizuoja ir vykdo patikrinimus⁶⁰.
45. Nustatėme, kad Valstybinėje miškų tarnyboje neatskirtos patikrinimų atrankos ir vykdymo funkcijos. Patikrinimus atliekantys pareigūnai dalyvauja ir ūkio subjektų rizikos vertinimo ir patikrinimų planų sudarymo / rengimo procese.
46. Valstybinė miškų tarnyba nurodė, kad patikrinimus atliekantys darbuotojai turi teisę siūlyti objektus įtraukti į patikrinimų planą, nes jie atlieka patikrinimus ir geriausiai žino galimus pažeidimus savo regioniniame skyriuje, bet galutinių sprendimų jie nepriima.
47. Specialiųjų tyrimų tarnyba, siekianti teisinio reguliavimo ir administravimo procedūrų skaidrumo valstybėje ir atliekanti valstybės įstaigų korupcijos rizikos analizę, atkreipia dėmesį, kad funkcijų paskirstymas, kai tikrintinų ūkio subjektų atrankos procese dalyvavę darbuotojai atlieka ir šių subjektų veiklos patikrinimus, vertintinas kaip neužtikrinantis pakankamo skaidrumo⁶¹.
48. Priežiūros institucijos, vykdydamos savo veiklą ir siekdamos pagrindinių jos tikslų, turi atlikti veiklos efektyvumo ir rezultatyvumo vertinimą, įdiegus veiklos matavimo rodiklius⁶². Nurodoma, kad šios institucijos turi matuoti ir siekti planinių patikrinimų, apie kuriuos iš anksto pranešama tikrinamam ūkio subjektui, palyginti su visais perspektyvinio didėjimo patikrinimais⁶³. Ekonomikos ir inovacijų ministerija, atliekanti sisteminį visų verslo priežiūros institucijų veiklos įvertinimą, rekomenduoja, kad planiniai patikrinimai sudarytų ne mažiau 50 proc. visų patikrinimų, nedidinant bendro jų skaičiaus⁶⁴.
49. Įvertinę informaciją apie privačiuose miškuose atliktus planinius ir neplaninius patikrinimus⁶⁵ nustatėme, kad 2016–2020 m. planinių patikrinimų privačiuose miškuose Valstybinė miškų

⁵⁸ Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 33.1 p.

⁵⁹ Ten pat, 34.2–34.3 p.

⁶⁰ Ten pat, 34.4 p.

⁶¹ Specialiųjų tyrimų tarnybos 2018-03-16 išvada Nr. 4-01-2051 dėl korupcijos rizikos analizės Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veiklos srityse.

⁶² Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas, 9 p.

⁶³ Ten pat, 10.6 p.

⁶⁴ Priežiūros institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika, 2020 m. redakcija, 33 psl.

⁶⁵ Nevertinta informacija apie valstybiniuose miškuose atliktus patikrinimus, nes Valstybinė miškų tarnyba nurodė, kad nekaupia informacijos apie valstybiniuose miškuose atliktus patikrinimus pagal jų pobūdį (planinius ir neplaninius).

tarnyba atliko kasmet vidutiniškai apie 38 proc. visų patikrinimų ir nė vienais metais nesiekė rekomenduojamų 50 proc. Rekomenduojama, kad planinių patikrinimų privačiuose miškuose daugėtų, bet 2020 m., palyginti su 2016 m., sumažėjo 2 proc. punktais (3 lentelė).

3 lentelė. Valstybinės miškų tarnybos atlikti privačių miškų patikrinimai

Veikla	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	Vidutiniškai 2016–2020 m.
Iš viso atlikta patikrinimų:	937	997	890	943	663	886
Iš viso atlikta planinių patikrinimų:	404	365	373	289	270	340
Planinių patikrinimų dalis nuo visų patikrinimų	43%	37%	42%	31%	41%	38%
Iš viso atlikta neplaninių patikrinimų:	533	632	517	654	393	546
Neplaninių patikrinimų dalis nuo visų patikrinimų	57%	63%	58%	69%	59%	62%

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybinės miškų tarnybos duomenis

50. Valstybinė miškų tarnyba nurodė, kad taip yra todėl, kad neplaninių patikrinimų skaičius tiesiogiai priklauso nuo gautų pranešimų, skundų.
51. Neturint įdiegtos tinkamai veikiančios rizikos vertinimo sistemos, leidžiančios identifikuoti rizikingiausius ūkio subjektus, neužtikrinamas objektyvus ir nešališkas patikrinimo planų sudarymas, prarandama galimybė į planą įtraukti ir patikrinti subjektus, kurių veikla kelia didžiausią grėsmę aplinkai.

3. NESUDARYTOS TINKAMOS MIŠKUOSE ESANČIŲ RETŲ, NYKSTANČIŲ AR PAŽEIDŽIAMŲ BUVEINIŲ, AUGALŲ IR GYVŪNŲ APSAUGOS SĄLYGOS

52. Buveinės ir rūšys, kurioms gresia išnykimas, sudaro Bendrijos gamtos paveldo dalį, o jų išlikimui kylantys pavojai nepaiso valstybinių sienų, todėl joms išsaugoti numatyta steigti specialias saugomas teritorijas ir sukurti vientisą Europos ekologinį tinklą „Natura 2000“. Siekiant užtikrinti šių teritorijų apsaugą, svarbu nustatyti apsaugos tikslus ir periodiškai atlikti šiose teritorijose esančių gamtinių vertybių stebėseną.
53. Laikėmės nuostatos, kad Lietuvoje sukurtas pakankamas „Natura 2000“ tinklas ir užtikrinama jame esančių gamtinių vertybių apsauga, jeigu:
 - kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 metus po to, kai pasiūlytą vietovę Europos Komisija patvirtina Europos Bendrijos svarbos teritorija, joje nustatoma buveinių apsaugai svarbi teritorija⁶⁶;

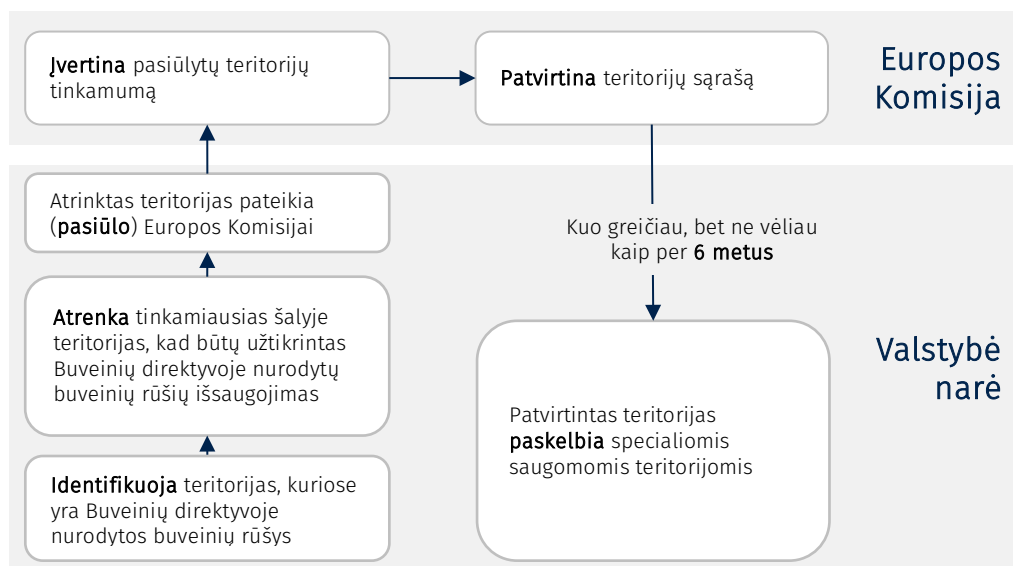
⁶⁶ Saugomų teritorijų įstatymas, 24¹ str. 4 d. 5 p.

- į „Natura 2000“ tinklą įtraukta ne mažiau kaip 60 proc. identifikuotų kiekvieno tipo prioritетinių natūralių miško buveinių tipų ploto ir ne mažiau kaip 20 proc. neprioritetinių natūralių miško buveinių tipų ploto⁶⁷;
- organizuojama „Natura 2000“ teritorijų apsauga ir ne rečiau kaip kas 3 metus atliekama jų stebėseną⁶⁸.

3.1. Į „Natura 2000“ tinklą papildomai turėtų būti įtraukta per 100 tūkst. ha saugotinių miško buveinių

54. „Natura 2000“ teritorijų paskirtis – saugoti nykstančias, pažeidžiamas, retas ar būdingas tik Europos regionui paukščių, gyvūnų, augalų ir buveinių rūšis. Siekiant užtikrinti Europos Bendrijos svarbos buveinių ir jose esančių gamtinių vertybių apsaugą, valstybėms narėms numatyta pareiga identifikuoti ir atrinkti vietas, kuriose aptinkamos Buveinių direktyvoje nurodytos rūšys, suderinti jas su Europos Komisija ir užtikrinti jų apsaugą (7 pav.). Iš viso yra apie 2 000 rūšių ir 230 tipų buveinių, kurioms svarbiausias teritorijas reikia paskelbti „Natura 2000“ teritorijomis.

7 pav. Teritorijos įtraukimo į „Natura 2000“ procesas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktų nuostatas

55. Atlikus Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių inventorizaciją nustatyta, kad Lietuvoje jos užima 434 925 ha, arba 6,7 proc. šalies teritorijos⁶⁹. Miškų buveinės sudaro 61,3 proc. (266 650 iš 434 925 ha) ir užima 12,6 proc. visų miškų. Išskiriama 13 miškų buveinių tipų: 6 prioritетinės ir 7 neprioritetinės.

⁶⁷ Buveinių komiteto 1997-11-18 sprendimas Hab. 97/2 rev. 4.

⁶⁸ Aplinkos ministro 2002-12-31 įsakymu Nr. 695 patvirtinta Buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų monitoringo programa, 13 p.

⁶⁹ Gamtos tyrimo centro 2015 m. ataskaita Nr. VPS-2014-188-ES „EB svarbos natūralių buveinių palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos metodinių pagrindų sukūrimas, I dalis. EB svarbos buveinių inventorizavimo duomenų analizė ir palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas“ pagal 2014-11-28 sutartį su Aplinkos ministerija.

56. Prioritetinės miškų buveinės sudaro 79,8 proc. (212,8 tūkst. ha iš 266,7 tūkst. ha), neprioritetinės – 21,2 proc. (53,8 tūkst. ha iš 266,7 tūkst. ha). Siekiant apsaugoti šiose miškų buveinėse esančias gamtines vertybes, valstybėms numatyta pareiga į „Natura 2000“ įtraukti ir apsaugoti ne mažiau kaip 60 proc. kiekvieno tipo prioritetinių ir 20 proc. neprioritetinių miško buveinių⁷⁰, kad būtų išlaikyta ar pasiekta gera jų būklė. Taip Lietuvoje turėtų būti nustatytos ar įsteigtos buveinių apsaugai svarbios teritorijos ne mažiau kaip 127,7 tūkst. ha (iš 212,8 tūkst. ha) prioritetinių ir 10,8 tūkst. ha (iš 53,8 tūkst. ha) neprioritetinių miškų buveinių.
57. Lietuva iki 2021-10-01 pasiūlė nepakankamai teritorijų, kurios galėtų būti įtrauktos į „Natura 2000“ ir nesuformavo tinkamo „Natura 2000“ tinklo. Papildomai turėtų būti pasiūlyta įtraukti į šį tinklą 56,7 tūkst. ha miško buveinių, o buveinių apsaugai svarbios teritorijos nustatytos dar 102,5 tūkst. ha miško buveinių (4 lentelė).

4 lentelė. Reikalingos nustatyti, pasiūlytos ir nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos, ha, proc.

Buveinių tipai	Tikslas „Natura 2000“	Bendras galimų „Natura 2000“ teritorijų plotas pateiktas EK	Kiek trūksta pateikti (-), kiek pateikta daugiau (+)		Viso nustatyta buveinių apsaugai svarbių teritorijų	Kiek trūksta nustatyti (-), kiek pateikta daugiau (+) Proc.	
	ha		ha	ha		proc.	ha
Prioritetinės buveinės							
Vakarų taiga	34 311	19 906,9	-14 404,1	-42%	11 146,9	-23 164,1	-68%
Pelkėti lapuočių miškai	31 196	11 792,0	-19 404,0	-62%	4 947,9	-26 248,1	-84%
Pelkiniai miškai	30 040	26 047,9	-3 992,1	-13%	7 247,5	-22 792,5	-76%
Aliuviniai miškai	17 226	4 789,3	-12 436,7	-72%	2 206,4	-15 019,6	-87%
Plačialapių ir mišrūs miškai	9 782	5 933,2	-3 848,8	-39%	2 875,9	-6 906,1	-71%
Griovų ir šlaitų miškai	5 143	3 097,4	-2 045,6	-40%	1 794,2	-3 348,8	-65%
Neprioritetinės buveinės							
Žolių turtingi eglynai	6 020	5 661,9	-358,1	-6%	2 752,9	-3 267,2	-54%
Skroblynai	2 948	5 767,0	2 819,0	96%	2 597,4	-350,6	-12%
Kerpiniai pušynai	1 437	1 226,6	-210,4	-15%	165,8	-1 271,2	-88%
Spygliuočių miškai ant fluvioglacialinių ozų	160	577,1	417,1	261%	63,9	-96,1	-60%
Medžiais apaugusios ganyklos	88	208,7	120,7	137%	67,4	-20,7	-23%
Paupių guobynai	58	189,9	131,9	227%	48,2	-9,8	-17%
Sausieji ąžuolynai	54	152,6	98,6	183%	2,2	-51,8	-96%
Iš viso:	138 463	85 351			35 916		
Trūksta iki tikslo			-56 699,8	-41%		-102 546,5	-74%
Viršija tikslą			3 587,3	x		0,0	x

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktų ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos duomenis

58. Europos Komisija nustačiusi, kad valstybės narės pasiūlyta teritorija atitinka „Natura 2000“ teritorijoms keliamus reikalavimus, pasiūlytas teritorijas patvirtina Europos Bendrijos svarbos teritorijomis. Po šio sprendimo valstybėms narėms numatyta pareiga

⁷⁰ Buveinių komiteto sprendimu Hab. 97/2 rev. 4 18/11/97 (https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/activities/hab_97_2_criter_en.pdf).

organizuoti, kad kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 metus, Europos Komisijos patvirtintoje teritorijoje būtų nustatyta buveinių apsaugai svarbi teritorija⁷¹.

59. Nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2021 m. spalio mėn. iš 338 Europos Komisijos patvirtintų Bendrijos svarbos teritorijų nustatytos 210 (62,1 proc.) buveinių apsaugai svarbios teritorijos, kuriose yra miškų buveinių⁷². Iš jų tik 20,5 proc. (43 iš 210) nustatyta ne vėliau kaip per 6 metus nuo Europos Komisijos sprendimo patvirtinti jas Europos Bendrijos svarbos teritorijomis. Daugumos (167 iš 210, t. y. 79,5 proc.) buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymas užtrunka ilgiau nei 6 metus. 34 proc. (57 iš 167) šių teritorijų nustatymas truko daugiau nei 12 metų, taigi 2 kartus ilgiau nei numatytas maksimalus terminas (5 lentelė).

5 lentelė. Buveinių apsaugai svarbių teritorijų užtrukusio nustatymo pavyzdžiai

Teritorija	Bendras vietovės plotas	Vertybės, dėl kurių atrinkta vietovė	EK priimto sprendimo data	Buveinių apsaugai svarbi teritorija nustatyta
Mergiškių miškas	156 ha	9160, skroblynai – 129 ha.	2007 m. lapkričio mėn.	2020 m. spalio mėn., t. y. po 12 m. ir 11 mėn.
Punios šilas	2702 ha	9010, vakarų taiga – 444,3 ha; 9020, plačialapių ir mišrūs miškai – 152,1 ha; 9050, žolių turtingi eglynai – 12,3 ha; 9080, pelkėti lapuočių miškai – 57,2 ha; 9160, skroblynai – 11,5 ha; 9180, griovų ir šlaitų miškai – 10,5 ha; 91d0, pelkiniai miškai – 26,5 ha; 91E0, aliuviniai miškai – 28,9 ha.	2007 m. lapkričio mėn.	2020 m. rugpjūčio mėn., t. y. po 12 m. ir 5 mėn.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktų ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos duomenis

60. 37,9 proc. (128 iš 338) Europos Bendrijos svarbos teritorijų nenustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos. Iš jų 20,3 proc. (26 iš 128) dar nesuėjęs maksimalus terminas šiai apsaugos teritorijai nustatyti, o 79,7 proc. (102 iš 128) jos nenustatytos daugiau nei 6 metus, iš jų 64,7 proc. (66 iš 102) sudaro teritorijos, kuriose nenustatytos buveinių apsaugos svarbios teritorijos daugiau nei 12 metų (6 lentelė).

6 lentelė. Europos Bendrijos svarbos teritorijų, kuriose nenustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos, pavyzdžiai

Teritorija	Bendras vietovės plotas	Vertybės, dėl kurių atrinkta vietovė	EK priimto sprendimo data
Asvejos ežerynas	11458,1 ha	9010 vakarų taiga – 791,5 ha, 9020 plačialapių ir mišrūs miškai – 105 ha, 9050 žolių turtingi eglynai – 172,2 ha, 9060 spygliuočių miškai ant fluvioglaciacinių ozų – 24,4 ha, 9070 medžiais apaugusios ganyklos – 6,1 ha, 9080 pelkėti lapuočių miškai – 244,7 ha, 9180 griovų ir šlaitų miškai – 21,8 ha, 91d0 pelkiniai miškai – 330,9 ha, 91E0 aliuviniai miškai – 44,9 ha.	2007 m. lapkričio mėn.
Čepkelių pelkė	12752 ha	9010 vakarų taiga – 362,2 ha, 9020 plačialapių ir mišrūs miškai – 402,3 ha, 9050 žolių turtingi eglynai – 114,2 ha, 9080 pelkėti lapuočių miškai – 1193,6 ha, 91D0 pelkiniai miškai – 3766,5 ha, 91E0 aliuviniai miškai – 2,6 ha.	2007 m. lapkričio mėn.
Dainavos giria	54832,6 ha	9010 vakarų taiga – 4060,9 ha, 9020 plačialapių ir mišrūs miškai – 6,1 ha, 9050 žolių turtingi eglynai – 137,3 ha, 9060 spygliuočių miškai ant fluvioglaciacinių ozų – 142,4 ha, 9080 pelkėti lapuočių miškai – 447,5 ha, 9180 griovų ir šlaitų miškai – 22,8 ha, 91D0 pelkiniai miškai – 690,6 ha, 91E0 aliuviniai miškai – 352,3 ha, 91T0 kerpiniai pušynai – 1160 ha.	2007 m. lapkričio mėn.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktų ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos duomenis

⁷¹ Tarybos direktyva dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos, 4 str. 4 d.

⁷² Aplinkos ministro 2018-04-19 įsakymas Nr. D1-317 „Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“.

61. Dėl to, kad Lietuva Europos Komisijai pateikė nepakankamą teritorijų sąrašą, kuriose gali būti nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos, ir nustatytais terminais (kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 metus) po to, kai pasiūlytą vietovę Europos Komisija patvirtina Europos Bendrijos svarbos teritorija, joje nenustato buveinių apsaugai svarbios teritorijos, Europos Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą⁷³. Aplinkos ministerija nurodė, kad buveinių apsaugai svarbių teritorijų steigimas užtruko dėl finansinių ir žmogiškųjų išteklių trūkumo.
62. Laiku nenustačius buveinių apsaugai svarbių teritorijų gali būti neapsaugotos nykstančios, retos gyvūnų, paukščių ar augalų rūšys.

3.2. Nenustatyti konkretūs ir aiškūs „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslai, nevykdoma šių teritorijų stebėseną

63. Siekiant išsaugoti gamtines vertybes neužtenka teritorijose, kuriose jų randama, nustatyti buveinių apsaugai svarbias teritorijas, bet būtina užtikrinti jų apsaugą ir palaikyti, o kur reikia, atkurti palankią būklę gamtinių vertybių apsaugai⁷⁴. Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai pavesta organizuoti šių teritorijų apsaugą, tvarkymą, priežiūrą⁷⁵.
64. Buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsauga turi būti vykdoma atsižvelgiant į nustatytus apsaugos tikslus, kurie turi būti konkretūs, aiškūs, išmatuojami ir sudaryti sąlygas atlikti šių tikslų įgyvendinimo stebėseną⁷⁶.
65. Aplinkos ministerija nustatydamą buveinių apsaugai svarbias teritorijas, nustato ir jų apsaugos tikslus, bet jie labai abstraktūs. Europos Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą, nes, Komisijos nuomone, Lietuva iš esmės ir sistemingai nesilaikė įpareigojimo nustatyti pakankamai išsamius konkrečių teritorijų apsaugos tikslus. Apsaugos tiksluose neapibrėžta pageidaujama apsaugos būklė kiekvienos saugomos buveinės ir rūšies, dėl kurių teritorija buvo įsteigta. Tikslai ne visada išmatuojami ir tokie, už kurių įgyvendinimą būtų galima atsiskaityti (nesudarytos sąlygos atlikti stebėseną), nėra išsamūs (požymiai ir tikslai turėtų apimti saugomo elemento savybes, pagal kurias jo būklę galima apibūdinti kaip palankią arba nepalankią) ir pakankamai aiškūs, kad jais remiantis būtų galima įdiegti praktines apsaugos priemones⁷⁷.
66. Aplinkos ministerija tik nuo 2021-09-07 pradėjo nustatyti naujo formato apsaugos tikslus, kuriuose nurodomi buveinių bei augalų ir gyvūnų rūšių geros apsaugos būklės kriterijai. Iki 2022-05-10 jie nustatyti tik 6,2 proc. (13 iš 210) miškų buveinių.
67. Norint įvertinti numatytų apsaugos tikslų pasiekimą, reikia atlikti buveinių apsaugai svarbių teritorijų stebėseną. Miškuose esančių buveinių stebėseną, apimanti tokius parametrus kaip charakteringų augalų įvairovė ir skaitlingumas, augalų bendrijų struktūra ir išsidėstymas, buveinių užimamas plotas, hidrologinis režimas turi būti vykdoma ne

⁷³ Europos Komisijos 2021-02-18 pranešimas INFR(2020)2371 C(2021)787.

⁷⁴ Saugomų teritorijų įstatymas, 2 str. 15 d.

⁷⁵ Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos nuostatai, 10.2.13 p.

⁷⁶ Europos Komisijos pranešimas Dėl „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslų nustatymo (European Commission, Doc. Hab.12-04/06, November 2012).

⁷⁷ Europos Komisijos 2021-02-18 pranešimas INFR(2020)2371 C(2021)787.

rečiau kaip kas 3 metai⁷⁸. Pirmosios 61 buveinės apsaugai svarbi teritorija buvo nustatyta 2018 m., tačiau stebėseną iki 2021-12-31 nebuvo vykdyta.

68. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba nurodė, kad stebėseną nebuvo vykdoma dėl žmogiškųjų ir finansinių išteklių trūkumo. Buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos tikslų nustatymo darbus planuojama baigti 2022 metais. Juos baigus ir žinant visas darbų apimtis, būtų planuojami žmogiškieji ištekliai, vykdymo periodiškumas ir metinės apimtys. Taip pat tarnyba nurodė, kad pasirinktose vietovėse vykdo Europos bendrijos svarbos teritorijų stebėseną ir dalis jos rezultatų ateityje gali būti panaudota vertinant buveinių apsaugai svarbių teritorijų būklę.
69. Nustačius nekonkrečius buveinių apsaugos tikslus ir neatliekant būklės stebėsenos, gali būti prarandamos retos, nykstančios ar pažeidžiamos paukščių, gyvūnų, augalų ar buveinių rūšys.

⁷⁸ Aplinkos ministro 2002-12-31 įsakymu Nr. 695 patvirtinta Buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų monitoringo programa, 1 lentelė.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Laukiamas audito poveikis: pateiktos rekomendacijos sudarys prielaidas didinti miškingumą, į Miškų kadastrą įtraukti visus savaiminius miškus, visiems į Miškų kadastrą įtrauktiems miškams priskirti grupes, nustatyti didelio masto miškų pažeidimo priežastis, vertinti ligų ir kenkėjų masinio išplitimo riziką, suformuoti pakankamą „Natura 2000“ tinklą, atlikti jame esančių miškų buveinių stebėseną.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija/ įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
1-asis pagrindinis audito rezultatas Miškingumas didinamas nepakankamai, ne visiems miškų plotams priskirtos miškų grupės	Didelės svarbos 1. Siekiant užtikrinti ekologinį stabilumą ir kovoti su klimato kaita, vykdyti priemones miškingumo didinimui spartinti.	Lietuvos miškingumas	33,7 proc.	34,5 proc.	Aplinkos ministerija	2026
	1.1. Atlikti miškingumo didinimo galimybių vertinimą.				Aplinkos ministerija	2024-12-31
	Vidutinės svarbos 2. Siekiant užtikrinti savaimę susiformavusių miškų apsaugą, ne vėliau kaip per 5 metus inventorizuoti ir į Miškų kadastrą įtraukti visus ne miško žemėje susiformavusius miškus, kurių vidutinis amžius ne mažesnis nei 20 metų.	Į Miškų valstybės kadastrą neįtrauktų savaiminių miškų, kurių vidutinis amžius didesnis nei 20 m., plotas.	15,5 tūkst. ha	≤0,5 tūkst. ha	Aplinkos ministerija	2025
	2.1. Parengti medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizacijos šalies teritorijoje per 5 metus perspektyvinį planą.				Aplinkos ministerija	2022-12-31
	2.2. Patikslinti galiojančią medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizacijos tvarką, sudarant sąlygas žemių savininkams gauti kompensacijas už jų iniciatyva atliktą medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizaciją, jei mišku apaugę plotai registruojami Miškų valstybės kadastre.				Aplinkos ministerija	2023.03.31
	Vidutinės svarbos 3. Siekiant nustatyti pagrindinius ūkinius reikalavimus ir apsaugoti miškus, užtikrinti, kad visų miškų plotams ne vėliau kaip per 3 metus nuo įtraukimo	Į Valstybės miškų kadastrą įtrauktas miško žemės plotas, kuriam daugiau nei 3 metus nepriskirta miškų grupė.	13,9 tūkst. ha	≤1,0 tūkst. ha	Aplinkos ministerija	2025

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija/ įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
	į Miškų kadastrą būtų nustatyta miškų grupė.					
	3.1. Atlikti analizę, kaip supaprastinti miškų priskyrimo miškų grupėms procesą ir parengti teisės aktų pakeitimus, kurie leistų užtikrinti operatyvesnį miškų grupių suteikimą miškų plotams, registruotiems LR miškų valstybės kadastrė.				Aplinkos ministerija	2023-12-31
2-asis pagrindinis audito rezultatas Tobulintina miškų priežiūros sistema	Didelės svarbos 4. Siekiant išvengti ligų ir kenkėjų masinio išplitimo židinių susidarymo, esant didelio masto pažeidimams miškuose, nustatyti pažeidimų priežastis, įvertinti masinio išplitimo židinių susidarymo riziką, rekomenduoti tinkamiausias priemones ir stebėti taikytų priemonių efektyvumą.	Esant didelio masto miško pažeidimui nustatytos pažeidimo priežastys, įvertinta ligų ir kenkėjų masinio išplitimo rizika, rekomenduotos priemonės ir stebimas jų įgyvendinimas.	2,4 proc.	≥85 proc.	Valstybinė miškų tarnyba	2025
	4.1. Parengti masinio išplitimo židinių valdymo (susidarymo rizikos vertinimo ir miško sanitarinės apsaugos priemonių įgyvendinimo stebėjimo) metodines rekomendacijas				Valstybinė miškų tarnyba	2023-12-31
	4.2. Patikslinti Miško sanitarinės apsaugos taisykles: aiškiau reglamentuoti didelio masto ligų ir kenkėjų pažeidimų atvejus.				Aplinkos ministerija	2022-12-31
	Vidutinės svarbos 5. Siekiant efektyvios valstybinių miškų kontrolės, užtikrinti, kad Aplinkos apsaugos departamentas vykdydamas valstybinę visų nuosavybės formų šalies miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę atskirtų patikrinimų planavimo ir vykdymo funkcijas ir įdiegtų ūkio subjektų rizikos vertinimo sistemą.	Į patikrinimų planus įtraukiami rizikingiausi ūkio subjektai (objektai).	-	Ūkio subjektų (objektų) atranka vykdoma naudojant rizikos vertinimo sistemą	Aplinkos ministerija	2025
	5.1. Atlikti Aplinkos apsaugos departamento patikrinimų planavimo ir vykdymo, įdiegtos rizikos vertinimo sistemos vertinimą				Aplinkos ministerija	2023-12-31
3-asis pagrindinis audito rezultatas	Didelės svarbos 6. Siekiant apsaugoti nykstančius, retus gyvūnus, paukščius, augalus, užtikrinti,	Miško buveinių plotai, kurių trūksta iki tinkamo „Natura 2000“ tinklo suformavimo.	102,0 tūkst. ha.	≤5,0 tūkst. ha	Aplinkos ministerija	2024

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija/ įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
Nesudarytos tinkamos sąlygos miškuose esančių retų, nykstančių ar pažeidžiamų buveinių, augalų ir gyvūnų apsaugai	kad į „Natura 2000“ tinklą būtų įtraukta ne mažiau kaip 60 proc. kiekvienos rūšies prioritетinių miško buveinių ir 20 proc. neprioritetinių miško buveinių.					
	6.1. Pakeisti aplinkos ministro 2009-04-22 įsakymą Nr. D1-210 „Dėl Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo: įrašyti naujas teritorijas ir (arba) esamas teritorijas papildyti trūkstamų buveinių tipų plotais.				Aplinkos ministerija	2022-12-31
	Didelės svarbos 7. Siekiant apsaugoti retus gyvūnus, paukščius, augalus nuo išnykimo, užtikrinti, kad Europos Bendrijos svarbos teritorijose nustatytais terminais būtų nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos.	Europos Komisijai patvirtinus Europos bendrijos svarbos buveines, ne vėliau kaip per 6 metus nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos.	20,5 proc.	≥90 proc.	Aplinkos ministerija	2028
	7.1. Pakeisti aplinkos ministro 2018-04-19 įsakymą Nr. D1-317 „Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo: nustatyti naujas teritorijas buveinių apsaugai svarbiomis teritorijomis.				Aplinkos ministerija	2026-12-31
	Vidutinės svarbos 8. Siekiant sudaryti tinkamas prielaidas retų, nykstančių ar pažeidžiamų paukščių, gyvūnų, augalų ar buveinių rūšių veiksmingai apsaugai, peržiūrėti ir patikslinti nustatytus buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos tikslus, kad atitiktų ES reikalavimus.	Nustatyti konkretūs, aiškūs ir pamatuojami visų buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos tikslai.	6,2 proc.	≥90 proc.	Aplinkos ministerija	2028
	8.1. Pakeisti aplinkos ministro 2018-04-19 įsakymą Nr. D1-317 „Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“: papildyti anksčiau nustatytų teritorijų apsaugos tikslus.				Aplinkos ministerija	2026-12-31
	Vidutinės svarbos 9. Siekiant įvertinti miškuose esančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų būklę, nustatyti geros būklės vertinimo kriterijus.	Nustatyti miškuose esančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai.	Nenustatyti miškuose esančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai	Nustatyti visų buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai	Aplinkos ministerija	2025

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija/ įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
	9.1. Patvirtinti buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijus				Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	2023-03-31
	Vidutinės svarbos 10. Siekiant įvertinti pokyčius miškuose, esančiose buveinių apsaugai svarbiose teritorijose, periodiškai atlikti šių teritorijų stebėseną.	Buveinių apsaugai svarbių teritorijų dalis, kuriose atliekama stebėseną nustatyti periodiškumu.	0 proc.	≥90 proc.	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	2025
	10.1. Parengti buveinių apsaugai svarbių teritorijų natūralių buveinių monitoringo metodiką				Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	2023-06-30
	10.2. Parengti buveinių apsaugai svarbių teritorijų natūralių buveinių monitoringo programos projektą				Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	2023-06-30

* Detalūs pokyčių vertinimo rodiklių duomenys pateikti 2 priede „Pokyčių vertinimo rodiklių duomenys“.

** Priemonės ir terminus joms įgyvendinti, pokyčiui pasiekti ir rodikliams pamatuoti pateikė Aplinkos ministerija, Valstybinė miškų tarnyba, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba.

*** Rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos metu gali būti tikslinamos arba keičiamos rekomendacijų įgyvendinimo plane nurodytos priemonės ar pokyčių vertinimo rodikliai Valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Aktualus priemonių ir pokyčių vertinimo rodiklių sąrašas yra pateikiamas Valstybės kontrolės atvirose duomenyse adresu www.valstybeskontrolė.lt.

Atstovai ryšiams, atsakingi už Valstybės kontrolės informavimą apie priemonių įgyvendinimą ir kai kurių rodiklių reikšmes plane nustatytais terminais:

Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės vadovas Nerijus Kupstaitis, mob. +370 686 16 804, el. paštas nerijus.kupstaitis@am.lt,

Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupės patarėjas Tomas Tukačiauskas, mob. +370 686 17 499, el. paštas tomas.tukaciauskas@am.lt,

Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus pavaduotojas Paulius Zolubas, mob. +370 683 10 183, el. paštas paulius.zolubas@amvmt.lt,

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Biologinės įvairovės skyriaus vedėjas Saulis Skuja, tel. +370 5 275 2904, mob. +370 659 29478, el. paštas saulis.skuja@vstt.lt.

Veiklos audito 3-iojo departamento vadovas

Mindaugas Šalčius

Veiklos audito 3-iojo departamento vyriausiasis valstybinis auditorius-audito grupės vadovas

Arvydas Laurinkevičius

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Lietuvos miškų išteklių apsauga“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

Abiotiniai veiksniai – neorganiniai, cheminiai ir fiziniai veiksniai arba jų visuma, darantys tiesioginį ar netiesioginį poveikį miško augalijai⁷⁹.

Buveinių apsaugai svarbi teritorija – Europos bendrijos svarbos teritorijoje įstatymų, administracinių aktų ir (arba) sutarčių pagrindu nustatyta teritorija, kurioje taikomos būtinos apsaugos priemonės palankiai natūralių buveinių ir (ar) rūšių populiacijų, kurioms teritorija yra nustatyta, apsaugos būklei palaikyti ar jai atkurti⁸⁰.

Europos bendrijos svarbos teritorija – biogeografinio regiono teritorija, kuri yra reikšminga siekiant palaikyti ar atkurti Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipo ar Europos bendrijos svarbos gyvūnų ar augalų rūšies palankią apsaugos būklę ir kuri gali būti svarbi Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ vientisumui ir (arba) yra svarbi tam tikro biogeografinio regiono biologinei įvairovei palaikyti. Kai gyvūnai paplitę didelėje teritorijoje, Europos bendrijos svarbos teritorijos atitinka šių rūšių natūraliame areale esančias vietas, kuriose yra jų gyvenimui ir dauginimuisi būtinų fizinių ar biologinių veiksnių⁸¹.

Europos ekologinis tinklas „Natura 2000“ – vientisas buveinių apsaugai svarbių teritorijų tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra tam tikro tipo Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių ir Europos bendrijos svarbos rūšių buveinių, skirtas palaikyti, o kur reikia – atkurti iki palankios apsaugos būklės tam tikrų tipų natūralioms buveinėms ir rūšių buveinėms jų natūraliame areale. Į „Natura 2000“ tinklą įeina ir paukščių apsaugai svarbios teritorijos⁸².

Masinis miško kenkėjų išplitimas – nustatytas arba prognozuojamas staigus ir didelis miško kenkėjų populiacijos pagausėjimas, keliantis grėsmę vienam ar keliems gretimoms medynams⁸³.

Miškingumas - miško žemės ploto santykis su šalies teritorijos plotu (su vidaus vandenimis), procentais⁸⁴.

⁷⁹ Aplinkos ministro 2007-04-11 įsakymu Nr. D1-204 patvirtintos Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 4.1 p.

⁸⁰ Saugomų teritorijų įstatymas, 2 str. 7 d.

⁸¹ Ten pat, 2 str. 14 d.

⁸² Ten pat, 2 str. 15 d.

⁸³ Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 4.9 p.

⁸⁴ Vyriausybės 2012-05-23 nutarimu Nr. 569 patvirtinta Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programa, priedo 2 p.

Miškas – ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių skalsumas ne mažesnis kaip 0,3 ir kurių aukštis natūralioje augavietėje brandos amžiuje siekia ne mažiau kaip 5 metrus, ir kita miško augalija, taip pat ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, kuriame medynas išretėjęs ar dėl žmonių veiklos ar gamtinių veiksnių jame laikinai medžių nėra (želdintinos miško aikštės, kirtavietės, žuvę medynai)⁸⁵.

Miškų grupė – miško žemės plotai, kuriuose panašūs pagrindiniai ūkininkavimo tikslai ir ūkininkavimo režimas⁸⁶.

Miškų kadastras – Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastras, kurį sudaro miško masyvų duomenų bazė⁸⁷.

Miško kenkėjai – organizmai (mikroorganizmai, grybai, augalai, bestuburiai arba stuburiniai gyvūnai), virusai, kenkiantys miško medžiams, mažinantys jų prieaugį, bloginantys jų kokybę ir darantys nuostolius⁸⁸.

Miško žemė – apaugę mišku žemės plotai – medynai, taip pat neapaugę mišku žemės plotai – kirtavietės, žuvę medynai, miško laukymės, miško aikštės, mažosios miško pelkės, miško medelynai, sėklinės miško medžių plantacijos ir klonų rinkiniai, miškui įveisti skirta žemė. Prie miško žemės priskiriami tuose pačiuose plotuose esantys miško keliai, kvartalų, technologiniai proskiebiai ir linijos, priešgaisrinės juostos, medienos sandėlių ir kitų su mišku susijusių įrenginių (griovių, pralaidų, tiltelių, priešgaisrinių bokštų ir kitų) užimti plotai, poilsio aikštelės, žvėrių pašarų aikštelės⁸⁹.

Natūrali buveinė – sausumos arba vandens plotai su jiems būdingais geografiniais, abiotiniais ir biotiniais visiškai natūraliais ar pusiau natūraliais požymiais⁹⁰.

Prioritetinis natūralių buveinių tipas – Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipas, kuris europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, gali išnykti jo natūraliame areale ir kurį Europos bendrija priskiria prie prioritetinių kategorijos dėl to, kad didelė jo natūralaus arealo dalis patenka į tą teritoriją⁹¹.

Rizika – neapibrėžtumo poveikis – ir teigiamas, ir neigiamas – organizacijos (t. y. priežiūros institucijos) tikslams (t. y. visuomenei svarbių vertybių apsaugos užtikrinimui)⁹².

Rizikos vertinimas – procesas, kuriuo analizuojama žalos ar pavojaus saugomoms vertybėms atsiradimo tikimybė ir poveikis, atliekant ūkio subjektų ir ūkinės veiklos rūšių rizikos dydžio apskaičiavimą ir nustatant rizikingiausius ūkio subjektus ir ūkinės veiklos rūšis⁹³.

⁸⁵ Miškų įstatymas, 2 str. 9 d.

⁸⁶ Miškų įstatymas, 2 str. 21 d.

⁸⁷ Vyriausybės 2003-10-09 nutarimu Nr. 1255 patvirtinti Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro nuostatai, 1 ir 7 p.

⁸⁸ Aplinkos ministro 2007-04-11 įsakymu Nr. D1-204 patvirtintos Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 4.6 p.

⁸⁹ Miškų įstatymas, 2 str. 19 d.

⁹⁰ Saugomų teritorijų įstatymas, 2 str. 23 d.

⁹¹ Saugomų teritorijų įstatymas, 2 str. 48 d.

⁹² Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 5.1 p.

⁹³ Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės, 5.2 p.

Sanitarinės miško apsaugos priemonės – biologinės ir cheminės veikliosios medžiagos ir preparatai, skirti miškų apsaugai nuo ligų ir kenkėjų, kitos priemonės (sanitariniai kirtimai, vabzdžiagaudžiai medžiai ir kt.), gerinančios miško sanitarinę būklę⁹⁴.

Speciali saugoma teritorija – tai Bendrijos svarbos teritorija, kurią valstybės narės įsteigė įstatymu, administraciniu aktu ir (arba) sutartimi ir kurioje yra taikomos būtinos apsaugos priemonės, skirtos palaikyti ar atstatyti natūralių buveinių ir (ar) rūšių, kurioms teritorija yra įsteigta, gerą apsaugos būklę bei populiacijas⁹⁵.

Taksacinis miško žemės sklypas – vientisa miško žemės dalis, kurios atskyrimą nuo kitų dalių ir minimalų plotą lemia žemės naudmenos tipas, augavietė ir medyno taksaciniai rodikliai⁹⁶.

Ūkio subjektas – fizinis ar juridinis asmuo arba kita organizacija, juridinio asmens arba kitos organizacijos padalinys, Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdomas ūkinę veiklą, kurią prižiūri viešojo administravimo subjektai⁹⁷.

Ūkio subjekto veiklos patikrinimas – teisės aktų reglamentuoti viešojo administravimo subjektų veiksmai, kuriais tikrinama ūkio subjekto veikla⁹⁸.

Ūkio subjektų veiklos priežiūra – viešojo administravimo subjektų veikla prižiūrint, kaip ūkio subjektai laikosi teisės aktų ir administracinių sprendimų⁹⁹.

Valstybė narė – Europos Sąjungos valstybė narė, taip pat Europos ekonominės erdvės valstybė¹⁰⁰.

Valstybiniai miškai – valstybinės reikšmės miškai ir kiti valstybei nuosavybės teise priklausantys miškai¹⁰¹.

⁹⁴ Miško sanitarinės apsaugos taisyklės, 4.14 p.

⁹⁵ Tarybos direktyva 92/43/EEB „Dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos“, 1992-05-21, 1 str. 1 d.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro nuostatai, 6 p.

⁹⁷ Viešojo administravimo įstatymas, 2 str. 14 d.

⁹⁸ Viešojo administravimo įstatymas, 2 str. 15 d.

⁹⁹ Viešojo administravimo įstatymas, 2 str. 16 d.

¹⁰⁰ Miškų įstatymas, 2 str. 32 d.

¹⁰¹ Miškų įstatymas, 2 str. 33 d.

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar užtikrinama miškų ir juose esančių Europos bendrijos svarbos miško buveinių apsauga.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar žinomi Lietuvos miškų plotai ir nustatytos jų grupės;
- ar miškai saugomi nuo kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių;
- ar patikrinimų planavimas sudaro prielaidas efektyviai valstybinei miškų kontrolei;
- ar saugomos Europos Bendrijos svarbos natūraliose miško buveinėse esančios gamtinės vertybės.

Audituojami subjektai – Aplinkos ministerija, Valstybinė miškų tarnyba, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, VĮ Valstybinių miškų urėdija.

Audituojamas laikotarpis – 2016–2020 m. Siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis nagrinėjant atskirus klausimus vertinti ir ankstesnių metų bei 2021 m. duomenys.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus¹⁰².

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1. Tikslintina informacija apie Lietuvoje esančių miškų plotą ir ūkininkavimo juose tikslus	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome Miškų įstatymą, Saugomų teritorijų įstatymą; Vyriausybės nutarimus dėl Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo, Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro steigimo ir jo nuostatų patvirtinimo, miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos aprašo ir miškų priskyrimo miškų grupėms normatyvų patvirtinimo, aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo, miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis ir kompensavimo už miško žemės pavertimą kitomis naudmenomis tvarkos aprašo patvirtinimo; Aplinkos ministro įsakymus dėl Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų patvirtinimo, valstybinės miškų inventorizacijos atrankos metodu nuostatų patvirtinimo, miškų inventorizacijos ir ūkinių priemonių projektavimo darbų kokybės vertinimo metodikos patvirtinimo, miškų tvarkymo schemų rengimo taisyklių patvirtinimo, Valstybinės miškų tarnybos nuostatų patvirtinimo; Aplinkos ministro ir Žemės ūkio ministro įsakymą dėl Medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės inventorizacijos ir	Įvertinti, ar inventorizuoti visi Lietuvos miškai ir nustatytos visų miškų grupės.

¹⁰² 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą:
<https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/15649/>

Audito ataskaitos skyrius	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašas; Aplinkos ministro ir Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus įsakymus dėl duomenų teikimo LR Miškų valstybės kadastrui, jų įrašymo ir keitimo tvarkos aprašo patvirtinimo, miškų inventorizacijos duomenų tikrinimo prieš juos įrašant į LR miškų valstybės kadastrą tvarkos aprašas, miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijos patvirtinimo.</p> <p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome Aplinkos ministerijos pateiktus duomenis, Valstybinės miškų tarnybos pateiktus Miškų kadastro duomenis apie 2016–2020 m. įregistruotus savaiminukų plotus, Valstybinės miškų tarnybos pateiktus Miškų kadastro duomenis apie 2016–2020 m. įregistruotus medynų plotus, kuriems nesuteikta miškų grupė, analizavome oficialius statistinius duomenis, pateiktus Valstybinės miškų tarnybos interneto svetainėje.</p> <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <p>Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės, Valstybinės miškų tarnybos atstovais.</p>	
<p>2. Tobulintina miškų priežiūros sistema</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra</u></p> <p>Nagrinėjome Miškų įstatymą; Aplinkos ministro įsakymą dėl miško sanitarinės apsaugos taisyklių patvirtinimo; miško kirtimų taisyklės; Lietuvos miškų ūkio politiką ir jos įgyvendinimo strategiją; Vyriausybės nutarimu patvirtintą Nacionalinę miškų ūkio sektoriaus plėtros 2021–2020 metų programą; Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintą Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui apskaitos tvarkos aprašą.</p> <p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome VĮ Valstybinių miškų urėdijos pateiktus duomenis apie sanitarinių priemonių taikymą 96 atsitiktinės atrankos būdu pasirinktuose miško kenkėjų, ligų ar kitų veiksnių pažeistuose miško plotuose, iš jų 41, kuriame susidarė didelio masto pažeidimai; Valstybinės miškų tarnybos pateiktus duomenis apie tuose plotuose nustatytas miško pažeidimo priežastis, masinio kenkėjų išplitimo rizikos vertinimus, rekomenduotas ir įvykdytas sanitarinės apsaugos priemones, priemonių efektyvumo stebėseną; Valstybinės miškų tarnybos ataskaitas Miškų ūkio statistiką 2015–2021 m., Lietuvos valstybinių miškų sanitarinės būklės apžvalgą 2015–2021 m., pateiktą informaciją dėl miško sanitarinės apsaugos; Aplinkos ministerijos pateiktą informaciją miškų apsaugos klausimais ir duomenis dėl Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programos įgyvendinimo rezultatus.</p> <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <p>Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės, Valstybinės miškų tarnybos, VĮ Valstybinių miškų urėdijos atstovais.</p> <p><u>Dokumentų peržiūra</u></p> <p>Nagrinėjome Viešojo administravimo įstatymą; Vyriausybės nutarimus dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo patvirtinimo; ūkio ministro ir teisingumo ministro įsakymą dėl rizikos vertinimo pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairių patvirtinimo; aplinkos ministro įsakymą dėl Valstybinės miškų tarnybos administracijos struktūros ir struktūros</p>	<p>Įvertinti, ar miškai saugomi nuo kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių</p> <p>Įvertinti, ar patikrinimų planavimas sudaro prielaidas efektyviai valstybinei miškų kontrolei</p>

Audito ataskaitos skyrius	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>schemos patvirtinimo, Valstybinės miškų tarnybos įsakymus dėl Valstybinės miškų tarnybos planinių ir neplaninių patikrinimų, atliekant valstybinę miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę, taisyklių patvirtinimo; privataus miško žemės sklypų ar lėtpjūvių patikrinimų planavimo metodikos patvirtinimo; Valstybinės miškų tarnybos teritorinių poskyrių kontroliuojamų teritorijų patvirtinimo; Miškų ūkio priežiūros skyriaus nuostatų patvirtinimo; ūkio subjektų veiklos patikrinimų plano patvirtinimo; ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, taisyklių patvirtinimo; ūkio subjektų vykdomos ūkinės veiklos keliamos rizikos aplinkai vertinimo tvarkos aprašų patvirtinimo; ūkio subjektų veiklos patikrinimų vykdant rotaciją Aplinkos apsaugos departamente prie Aplinkos ministerijos tvarkos patvirtinimo; Ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtą Priežiūros institucijų veiklos pažangumo vertinimo (Švieslentės) metodiką.</p> <p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome Valstybinės miškų tarnybos pateiktus 2016–2020 m. duomenis apie Miškų kontrolės skyriaus darbą, vykdant miškų būklės, naudojimo, atkūrimo ir apsaugos kontrolę; Valstybinės miškų tarnybos pateiktus 2016–2020 m. duomenis apie Miškų ūkio priežiūros skyriaus veiklos ūkio subjektų priežiūros srityje efektyvumo vertinimą; Valstybinės miškų tarnybos pateiktus duomenis apie atliekamus ūkio subjektų patikrinimus, patikrinimų plano sudarymą, darbuotojų atliekamas funkcijas; Valstybinės miškų tarnybos 2016–2020 m. planuojamų tikrinti ūkio subjektų sąrašus; pavedimus atlikti patikrinimus. Aplinkos apsaugos departamento pateiktus duomenis apie ūkio subjektų patikrinimų plano sudarymą, darbuotojų atliekamas funkcijas.</p> <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <p>Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės, Valstybinės miškų tarnybos atstovais, Aplinkos apsaugos departamento atstovais.</p>	
<p>3. Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama miškuose esančių retų, nykstančių ar pažeidžiamų buveinių, augalų ir gyvūnų apsaugai</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra</u></p> <p>Nagrinėjome Tarybos direktyvą „Dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos“; Buveinių komiteto 1997-11-18 sprendimą Hab. 97/2 rev. 4; Saugomų teritorijų įstatymą; Miškų įstatymą; Aplinkos monitoringo įstatymą; Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymą; Vyriausybės nutarimus dėl aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo; bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo; aplinkos ministro įsakymus dėl Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo; vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo; buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo; vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo; buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų monitoringo programos patvirtinimo; Gamtos tyrimo centro 2015 m. ataskaitą „EB svarbos natūralių buveinių palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos metodinių pagrindų sukūrimas, I dalis EB svarbos buveinių inventorizavimo duomenų analizė ir palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas“</p>	<p>Įvertinti, ar saugomos Europos bendrijos svarbos natūraliose miško buveinėse esančios gamtinės vertybės</p>

Audito ataskaitos skyrius	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
<p data-bbox="678 271 847 297"><u>Duomenų analizė</u></p> <p data-bbox="678 302 1171 456"><i>Analizavome Aplinkos ministerijos ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos pateiktą informaciją ir duomenis dėl pasiūlytų teritorijų įtraukti į „Natura 2000“ tinklą, buveinių apsaugai svarbių teritorijų, apsaugos tikslų nustatymo, informaciją apie tokių teritorijų apsaugą ir jų būklės stebėseną.</i></p> <p data-bbox="678 492 804 519"><u>Pokalbiai su:</u></p> <p data-bbox="678 524 1171 577"><i>Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos atstovais.</i></p>		
<p data-bbox="384 600 643 627">Šaltinis – Valstybės kontrolė</p>		

Valstybinio audito ataskaitos
„Lietuvos miškų išteklių apsauga“
3 priedas

Pokyčių vertinimo rodiklių duomenys

1 lentelė

Rodiklis	Lietuvos miškingumas (1 rekomendacija)	Į Miškų valstybės kadastrą neįtrauktų savaiminių miškų, kurių vidutinis amžius didesnis nei 20 m. plotas (2 rekomendacija)	Į Valstybės miškų kadastrą įtrauktas miško žemės plotas, kuriam daugiau nei 3 metus nepriskirta miškų grupė (3 rekomendacija)	Esant didelio masto miško pažeidimui nustatytos pažeidimo priežastys, įvertinta ligų ir kenkėjų masinio išplitimo rizika, rekomenduotos priemonės ir stebimas jų įgyvendinimas (4 rekomendacija)	Į patikrinimų planus įtraukiami rizikingiausi ūkio subjektai (objektai) (5 rekomendacija)
Matavimo vienetas	Proc.	Tūkst. ha	Tūkst. ha	Proc.	-
Pradinė reikšmė	33,7	15,5	13,9	2,4	-
Fiksuota pradinė reikšmės	2020 m.	2021 m.	2021 m.	2020 m.	-
Siektina reikšmė	34,5	ne daugiau kaip 0,5	ne daugiau kaip 1	ne mažiau kaip 85	Ūkio subjektų (objektų) atranka vykdoma naudojant rizikos vertinimo sistemą
Gerai	≥34,4	≤1,0	≤2,0	≥85,0	Ūkio subjektų (objektų) atranka vykdoma naudojant rizikos vertinimo sistemą
Tolerancijos ribos	Vidutiniškai	1,1–1,5	2,1–2,9	80,0–84,9	-
	Blogai	≥1,5	≥3,0	≤79,9	Ūkio subjektų atranka vykdoma nenaudojant rizikos vertinimo sistemos
Fiksuota siektina reikšmė	2025 m.	2024 m.	2024 m.	2024 m.	2024 m.
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	Valstybinė miškų tarnyba	Valstybinė miškų tarnyba	Valstybinė miškų tarnyba	Valstybinė miškų tarnyba	Aplinkos apsaugos departamentas
Fiksuota periodinė reikšmė	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį
Detalus skaičiavimo / vertinimo aprašymas	Miško žemės ploto santykis su Lietuvos Respublikos plotu	Valstybinės miškų tarnybos ekspertinis vertinimas	Valstybinio miškų kadastro duomenų apie miško plotą ir miško plotų, kuriems priskirta miškų grupė skirtumas.	Užregistruotų didelio masto pažeidimų, kurių priežastys nustatytos, įvertinta išplitimo rizika ir rekomenduotos priemonės bei stebėtas jų įgyvendinimas, ir visų užregistruotų didelio masto pažeidimų santykis (atsitiktinė statistinė atranka, didelio masto pažeidimai)	Teisės aktai ir ūkio subjektų (objektų) atrankos analizė

2 lentelė

Rodiklis	Miško buveinių plotai, kurių trūksta iki tinkamo „Natura 2000“ tinklo suformavimo (6 rekomendacija)	EK patvirtinus Europos Bendrijos svarbos buveines, ne vėliau kaip per 6 metus nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos (7 rekomendacija)	Nustatyti konkretūs, aiškūs ir pamatuojami apsaugos tikslai visoms buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms (8 rekomendacija)	Nustatyti miškuose esančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai (9 rekomendacija)	Buveinių apsaugai svarbių teritorijų dalis, kuriose atliekama stebėseną nustatytu periodiškumu (10 rekomendacija)
Matavimo vienetas	Tūkst. ha	Proc.	Proc.	-	Proc.
Pradinė reikšmė	102,0	20,5	6,2	Nenustatyti miškuose esančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai	0,0
Fiksuota pradinė reikšmė	2021 m.	2021 m.	2021 m.	2021 m.	2021 m.
Siektina reikšmė	ne daugiau kaip 5,0	ne mažiau kaip 90,0	ne mažiau kaip 90,0	Nustatyti visų buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai	ne mažiau kaip 90
Gera	≤7,0	≥85	≥83,0	Nustatyti visų buveinių apsaugai svarbių teritorijų geros būklės vertinimo kriterijai	≥83,0
Tolerancijos ribos	Vidutiniškai	80,1–84,9	76,1–82,9	Parengtas geros būklės vertinimo kriterijų projektas	76,1–82,9
	Blogai	≤80,0	≤76,0	Neparengtas geros būklės vertinimo kriterijų projektas	≤76,0
Fiksuota siektina reikšmė	2023 m.	2027 m.	2027 m.	2024 m.	2024 m.
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	Aplinkos ministerija	Aplinkos ministerija	Aplinkos ministerija	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
Fiksuota periodinė reikšmė	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį
Detalus skaičiavimo / vertinimo aprašymas	Inventorizuotų miško buveinių santykis su buveinių apsaugai svarbiomis teritorijomis	Buveinių apsaugai svarbios teritorijos patvirtinimo data palyginama su Europos bendrijos reikšmės buveinės patvirtinimo data	Buveinių apsaugai svarbių teritorijų, kurioms nustatyti konkretūs, aiškūs ir pamatuojami apsaugos tikslai santykis su visomis buveinių apsaugai svarbiomis teritorijomis	Teisės aktų analizė	Buveinių apsaugai svarbių teritorijų, kuriose vykdyta stebėseną santykis su visomis buveinių apsaugai svarbiomis teritorijomis

